

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

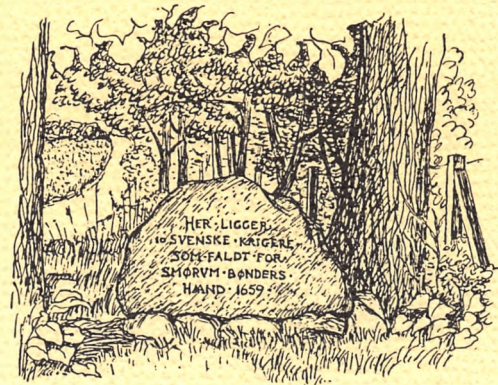
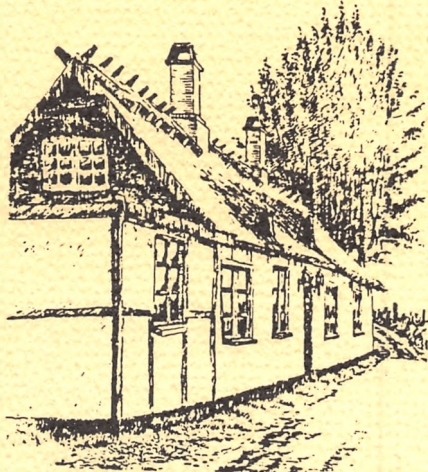
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

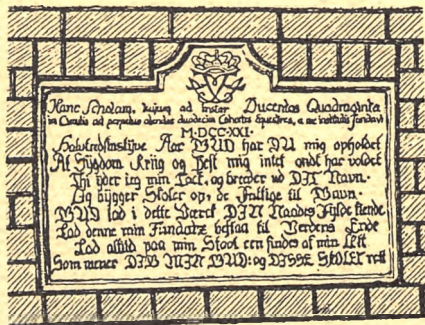
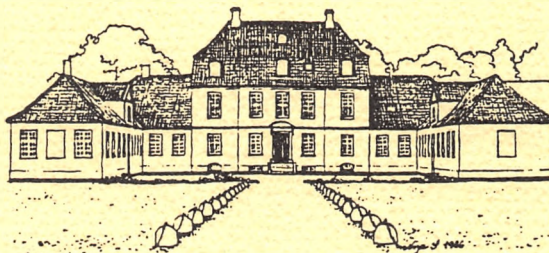

ISSN 0905 8834

Årsskrift 1994

Ledøje-Smørum

Historisk Forening og Arkiv

**Årsskrift 1994
Ledøje-Smørum
Historisk Forening
og Arkiv**

Udgivet af foreningen med støtte af Ledøje-Smørum kommune

Foreningens bestyrelse

Formand:	Steen Asger Jensen	44 65 03 09
Næstformand:	Anni Pedersen	44 65 47 20
Kasser:	Ayoe Rasmussen	44 97 29 30
Sekretær:	Birthe Dahl	42 16 93 13
	Poul Clemmensen	44 97 74 95
	Jørgen Christensen	44 97 50 51

Suppleanter:	Jytte Siegler	44 97 96 16
	Bjarne Mansachs	

Revisorer:	Elin Jacobsen	44 68 04 32
	Lars Jensen	44 66 13 56

Redaktion & Layout	Rita Holm	44 65 36 44
--------------------	-----------	-------------

Lokalhistorisk Arkiv

Adresse: Smørum Bygade 35, Smørumovre,
2765 Smørum

Telefon: 44 97 11 67

Åbningstid: 1. torsdag hver måned 19.30 - 21.30
hver torsdag 10.00 - 13.00
1. søndag i hver måned 13.00 - 16.00
2. lørdag i hver måned 11.00 - 13.00

Arkivarer:	Rita Holm	44 65 36 44
	Aase Thygesen	44 97 56 45
	Edla Nikolaisen	44 97 51 95
	Nelly Axelsen	44 97 10 36

Tryk:	ABC-tryk	44 97 10 80
	Riskær 3, 2765 Smørum	

Hvor intet er anført er billederne fra arkivet.

Indhold

Forord	3
Hove Møllegård	4
Naboere omkring Ll. Smørum	9
Min læretid	17
Ledøje-Smørum kommunale brandvæsen	21
Kulsukker	28
Smørum Gl. Skole	29
Arkivet	35
Register for artikler	36
Sponsorliste	40

Forord

Der var engang.....

Hvis man bor i et område, hvor udbygning finder sted, vil ordene: »der var engang« få en ganske særlig betydning. På ganske få år ændrer omgivelserne sig radikalt. Udsigten fra ens bolig, hvis man var heldig at bo i første række, ændres, lydene og duftene bliver anderledes. Ting vi ikke normalt sætter kroner og øre på viser sig at have en særlig værdi - især når de ændrer sig eller ikke er der mere.

Jeg kom til at tænke på den udvikling vores område har gennemløbet en dag jeg gik rundt på den nye asfaltvej, der delte marken op i nye kvadrater langs Råbrovej. Et hus var rejst og fundamentet til et nyt på vej. Det nye fundament var placeret på vikingegravpladsen næsten på det sted, hvor høvdingegraven har ligget i over 1000 år. Jorddiget som afgrænser Smørumnedres byjord fra Smørumovres var grundens ene skel. Der havde i mange år stået et forblæst træ. Nu var det revet op og rodnettet vendte op i lyset. På en eller anden måde gav denne oplevelse stof til eftertanke. Der er lang vej fra høvdingens langild og til udsigten fra stuens panoramarude mod Smørum Kirke. Karakteristisk for vor periode er tempoet i skiftet. Det bliver virkelig synligt på meget kort tid.

Det kan være svært at følge med. En lokalhistorisk forening og et lokalhistorisk arkivs fornemste opgave er at være en slags fælles hukommelse for lokalsamfundet. Arkivalier, genstande og beretninger er det vigtige at samle, mens tid er.

Det er denne opgave vi i al beskedenhed forsøger at løse. Det kan ikke gøres uden opbakning og støtte fra områdets beboere og institutioner. På denne plads skal der lyde en varm tak til alle de mennesker, der i det forløbne år har vist vort område interesse. Tak for arkivalier og de mange genstande vi har modtaget. Senest har Vagn Christensen skænket håndværktøjet fra smedien i Smørumovre.

1994 bød ikke på store nye fund i vort område. Spor af urnegrave blev fundet på det område, hvor

kraft/varmeværket skal ligge. I nabokommunen, på plateauet syd for Porsemosen, blev fundet en stor gård fra vikingetiden. Det er tanken at afmærke stedet i terrænet.

Den 5.juni deltog vi igen i år i et større arrangement i Vestskoven. »Danmarkshistorien i Vestskoven« stod for arrangementet, som i år tog udgangspunkt i Ole Rømers 350 års fødselsdag. Vor forening arrangerede i samarbejde med foreningerne i Taastrup og Albertslund kulturhistoriske ture i området.

I det område, som »Danmarkshistorien i Vestskoven« beskæftiger sig med, er der nu opsat 8 informationstavler. Tavlernes tekst kan i øvrigt ses i Smørum Gl. Skole. En pjeces med tavlernes placering samt en kort beskrivelse er fremstillet, og i anledning af dette års arrangement kan en plakat erhverves for en beskedent sum af 10 kr. Vi opsatte i begyndelsen af 94 en udstilling, hvor forskelligt håndværktøj kan ses.

Registreringsgruppen, der arbejder med genstandene i foreningens samling, har fået indrettet sig mere overskueligt på 1.sal.

Arkivet har fået indfriet et stort ønske. Kommunen har bevilget penge til et EDB-program, der vil lette det daglige arbejde i arkivet.

Tak til alle, der har vist interesse for Arkivet og foreningen i det forløbne år.

En særlig tak skal rettes til årsskriftets redaktør, Rita Holm, for det store arbejde det er at redigere dette skrift. Tak skal også lyde til Erling og Aase Thygesen, der i flere år har givet gratis husly til større genstande i vor samling.

Til vore medlemmer og øvrige læsere ønskes en rigtig glædelig jul samt et godt nytår.

Steen Asger Jensen

Foto: Hove Møllegård 1930

Hove Møllegård gennem 500 år

af C. Nyeboe (Jul i Roskilde 1953)

Hove Møllegård, matr.nr.8 af Hove by, Smørum sogn, ligger på grænsen af Københavns og Gl. Roskildes Amter, hvor Smørum, Hvedstrup og Kirkerup sognes jorder støder sammen. Amtskellet dannes af Hove å, der løber videre gennem Østrup og Gundsømagle søer og udmunder i Roskilde Fjord ved Saltvadgård i Gerdrup.

For Østrup og Gundsømagle søer foreligger et for tiden meget omtalt afvandingsprojekt, som antagelig resulterer i en dæmning for den vestre ende af Østrup sø. Derved bevares det smukke landskab og fine fiskevand, hvorimod Gundsømagle sø afvandes og tørlægges til agerland.

Når man kommer fra Østrup, ser man vejen løbe ad en temmelig stejl bakke ned mod ålejet og forbi den store gård, der domineres af den ca. hundredeårige skifertækte hovedbygning.

Hove vandmølle, som ejendommen oprindelig kaldtes, skal være anlagt og oprettet af Vor Frue Kloster i Roskilde omkring 1450, altså i Christian I's regerings-tid; men efter reformationen - da kirken måtte afgive sit jordegods - blev møllen 1562 overdraget til Vartov Hospital i København sammen med fem gårde i Hove by.

I de følgende århundreder var den fæste under Vartov indtil 28 juli 1784, da Vartov solgte sit bøndergods i Hove til kronen, og 29 september 1802 blev der udstedt kgl.skøde til hver enkelt af fæsterne mod udbetaling af den ene halvdel af købesummen, medens køberne for den anden halvdel udstedte en obligation til Vartov. Før salget var der gjort skridt til bymarkens udstykning, som foretoges 1787. En af gårdene fik jordlod i Møllemarken, men gården blev ikke udflyttet, da dens jordlod blev købt af Hove mølleren Jørgen Chr. Lund og indlagt under møllen, hvorved den nuværende møllegård opstod med et tillig-

gende af ialt 107 td. land.

Mod Hove bymarker blev der opsat et stengærder, der løb fra Hove å til mosedragene nord for møllemarken, og der har antagelig været anbragt et led, hvor gærdet skærer hovedvejen, idet denne passage endnu benævnes »Det røde Led«.

I begyndelsen af 1800-tallet stod der på bakken nord-øst for Møllegården en gammel stubmølle, som i sin oprindelig skikkelse skal være bygget ca.1558 på præsteagren i Ledøje, hvorfra den 1750 blev flyttet til Hove mølle. Ved den første matrikulering 1684 bestod Hove mølle af en vandmølle med 3 kværne og en stubmølle med een kværn.

Antagelig noget før reformationen blev møllen hjem-søgt af en røverbande, som dræbte alle folkene i møl-len med undtagelse af en ung pige, som så lejlighed til at fjæle sig i en gryntønde. Røverne tog alle mølle-rens penge og værdisager, men ved dag gry galede en hane, og røverhøvdingen udbrød;« galler hanen i Hove, nu må vi til Storhedinge for at sove«, hvorefter banden forlod møllen. Da pigen fornam, at røverne var væk, ilede hun til Hove by og berettede om den natlige udåd.

Herpå begav Hove bymænd sig straks til møllen, hvor de fandt røvernes hund, som de i skyndingen havde

lukket inde og glemt. Ved hundens hjælp lykkedes det bymændene at opspore røverne, som de pågreb i Roskilde kro og derefter førte til galgen.

Ved skøde af 13 december 1802 solgte Jørgen Chr. Lund Møllegården til Jens Peter Kornerup for 21.054 rigsdaler. Kornerup var yngste søn af stamfaderen til den kendte Kornerup-slægt, storkøbmanden Peder Kornerup i Roskilde, og var født 28 juli 1776 i Roskilde og blev 2.oktober 1802 i Sct.lbs kirke viet til Karen Marie Haurberg. Der blev født tretten børn i ægteska-bet, blandt disse Anders Kornerup, født 26 juli 1818, og senere ejer af Hove mølle.

En del af Jens Peter Kornerups øvrige børn blev ind-giftet i egnens gårdmandsslægter, bl.a. i Gundsøllille, Gundsømagle og Herringsløse, og har endnu efter-kommere såvel i Roskilde som i omegnen. En af de mest kendte var nu afdøde herredsfuldmægtig ved Ramsø-Tune herreder, senere sagfører Anders Kor-nerup.

Af en beskrivelse fra 1836 ses, at Hove Møllegård da havde et tilliggende af 90 td. land samt seks fæstehuse, hvoraf fem lå på møllerens lod, og det sjette i Hove by. Bygningerne bestod af stuehus, tre udhuse, alle af bindingsværk, og desuden en hollandsk vindmølle, den

Foto:
Familien Petersen på Møllesøen ved
Hove Mølle 1907

store og den lille vandmølle samt stampemøllen angives at give et årligt overskud på 200 rigsdaler.

Formalingen af mel og gryn betales med fire mark pr.td., og for skråning erlagdes den lovtilladte told. De kgl. skatter var 230 rigsdaler årlig. Foldudbyttet angives til 8 fold for rug og 10 fold for havre. Byg og hvede avledes ikke. Jens Peter Kornerup var desuden ejer af Ågerup kirke, og efter hvad der fortælles, skal han også have ejet og drevet tre møller i midtsjælland, bl.a. Bromme mølle på Sorøegnen. Kornerup tilså jævnlig disse møller, kørende i sin kaleshevogn, forspændt to fyrige, sorte Oldenborgheste.

Den 26.april 1846 døde Jens Peter Kornerup, hvorefter hans enke hensad i uskiftet bo, indtil hun 12.januar 1853 overdrog ejendommen til sønnen, Anders Kornerup, der var ugift og døde 1864. Og det må formodes, at rigdommen på møllegården, der bl.a. ved arvelod gik til Anders Kornerups mange søskende, nu var forbi, thi den 19 december 1864 blev ejendommen solgt ved tvangsauktion til møller Niels Brechwold, som efter nogle års forløb døde. Hans arvinger drev derefter gården ved bestyrer Børge Stricher, indtil den 6.august 1873 blev solgt til forpagter af Aagesholm, Sengeløse sogn, Jens Severin Jacobsen.

Omkring 1890 arbejdede en gammel mand Daniel møllersvend, på møllen. Som ung havde han lært mølleriet hos Jens Peter Kornerup og arbejdede senere hos dennes søn, Anders Kornerup, og om livet på møllegården omkring 1840-50 har han fortalt følgende til beretteren af nærværende.

Livet på møllegården

Jens Peter Kornerup levede som en herremand, holdt ridehest og lukket vogn og havde selskabelig omgang med Kornerupslægten, som da talte flere købmænd i Roskilde og ejeren af Østrupgård. Foruden det betydelige landbrug blev mølleriet drevet med den store hollandske vindmølle, som tidligere havde stået som en af voldmøllerne i København og med to vandmøller, der lå på hver sin side af åløbet. Her var flere møllersvende og drenge beskæftiget; et par bagersvende passede bageriet, og en stampemester havde nok at gøre i Stampemøllen, der lå i Stampehaven.

Navnlig hen mod jul var der stor travlhed i møllegården, hvor egnens bønder kom for at få malet deres julemel. Hvis det i længere tid faldt ind med vindstille, som hindrede vindmøllerne i at male, kom ikke alene de faste kunder i omegnen, men også mange mølle-

gæster fra de såkaldte Københavnsbyer, Herstederne, Vridsløse, Risby m.fl..

Når den store gårdsplads var fyldt med vogne, forstærkede man, at der var liv og røre i møllegården, hvor mølleren som betaling for formalingen lod tolde af kornet. Kneb det med at få melet færdigt, faldt der jævnlig en markspenge af til møllesvendene, dette i forbindelse med, at møllegæsterne ikke forsmåede øl og brændevin samt tobak. Denne tobakken stod altid fremme i møllestuen til fri afbenyttelse og skabte en frisk stemning blandt såvel møllegæster som møllens folk. Desuden kom der også folk efter brød i bageriet, og bønderkonerne kom med deres hjemmegjorte vadmel til stampemøllen.

I vintermånederne var der rigeligt med vand i møllesøen, og vandmøllerne gik da ofte i døgndrift. Gamle Daniel, der var født omkring 1820, havde også hørt om det gamle mord i møllen, og for at hindre gentagelser havde møllesvenden altid en lang, skarpsleben stødkårde hos sig under nattevagten. Denne kårde stod endnu omkring 1890 i et hjørneskab i møllestuen sammen med et gammelt forladegevær, som vel også har hørt til bevæbningen mod ufredsmand.

Da Jacobsen 1873 overtog møllegården, var der kun godt 40 td. land under plov, men den raske og dygtige mand fik i løbet af en årrække dette areal meget forøget og udførte samtidig omfattende drænings- og merglingsarbejder og fik ejendommen i god drift.

Vi springer nu frem i tiden til omkring 1890. Stampemøllen var nedlagt, men endnu stod stampehuset uden maskiner, tag og vægge; alligevel var møllegården et omfattende bygningskompleks. Kom man fra Østrup, havde man først på venstre hånd nogle gamle stråtækte bygninger, der indeholdt huggehus og den lille samt store vandmølle; mellem de to møllehuse gik det store ca. 7 m. høje vandhjul, som også var overdækket med stråtag. Vandet, der drev møllehjulet, havde et fald på et par små meter. Den lille vandmølle var tømt for kværne m.v.

I den store vandmølle var der tre kværne, men nu var der kun een møllesvend i arbejde, vel fordi melmalingen nu foregik på dampmøllerne. Efter møllen kom stuehuset med høj kælderetage, der indeholdt mejeri, bryggers, køkken og mange andre rum. Fra gårdpladsen førte et par trin ned til kældregangen, og ved nedgangen hang en ret stor malmklokke, hvormed man kaldte til måltiderne, denne klokke hænger der stadig. Overfor hovedbygningen lå bageriet, som blev nedlagt omkring 1890.

Foto: Valdemar Petersen ved rejsegilde efter branden i 1907

Stueetagen i hovedbygningen indeholdt en stor herskabelig lejlighed. I den vestre ende var der melkammer og den store møllestue, som også tjente som folkestue. Her stod to store langborde, det ene for møllegæsterne, det andet for tjenestefolkene. På sidstnævnte bord stod en gammeldags ølkovs af træ, med klaplåg og rummede ca.6 liter. Brændevinsflasken kom kun frem ved måltiderne.

Avlsbygningerne og bageriet var alle stråttækte. Kostalden og laden var rummelige, og hestestalden, der havde en halv snes båse, var smukt udstyret med gibsloft og pyntelige spiltove og krybber af støbejern. Ud mod vejen lå der tre svinehuse.

Langs Herringsløsevejen lå den store stampehave med gamle træer og nøddegang samt keglebane. Vest for gården lå bleghaven med mange gode frugttræer.

Om vinteren stod vandet i møllesøen omtrent i højde med gårdspladsens brolægning. For at slippe af med vandet, der ikke måtte overstige det af myndigheder-

ne fastsatte flodemål, blev det ledet gennem ålekisten ved stampen. Her fangedes mange store ål, som derfor var en af husets faste retter.

Folkeholdets hverdag.

Folkeholdet bestod af forkarlen, to karle, møllesvenden, røgterren, bagersvenden, der hed Lohse, som sammen med kone og mange børn boede i et gammelt hus ved åen. Desuden to-tre piger, og i høsten en del løse medhjælpere.

Dagen begyndte kl.fem med davren, der bestod af en spegesild pr.mand og bart rugbrød, derefter mælkebrød fra fælles fad. Frokosten bestod af smurt mad. Middagsmaden kom fra samme gryde som til familien. I folkestuen blev der spist af fællesfad, men hos familien af tallerkener som nu om stunder.

En hyppig ret var tykke ærter, kogt som en stiv grød og serveret med smørhul og mælk. Jacobsen anbefalede altid denne solide ret ved at fortælle, at den

bestod af 99% næring og 1% vand. Middagen blev klareret som frokosten, og til disse to måltider fik de mandlige medhjælpere et par snaps.

Om aftenen gik man igen løs på mælkebrøden, som folkene dog ikke var hidsige efter. Ved familiebordet fik man smørrebrød og te. Kaffe gaves kun om søndagen, eller når der kom gæster.

Øllet, man drak, kom fra Rasmus Larsens bryggeri i Ågerup.

Navnlig i høsttiden var det ofte pibende surt og ikke godt for maven. For at holde høstfolkene intakt, fandt Jacobsen på at blande godt med brændvin i øllet, som derved kom til at smage endnu værre. På hans spørgsmål om folkene var tilfreds med blandingen, svarede forkarlen, at de holdt meget af såvel øl som brændvin, men hver for sig, og eksperimentet blev derefter opgivet.

Selskabslivet på Møllegården.

Jacobsen var en udmærket vært, en gemytlig selskabsmand og en dreven kortspiller. Og i hans velmagtsdage kom der mange gæster i hans hjem. Om sommeren sluttede man altid med en pot kegler i stampehaven, hvor to lygter, en på standpladsen og den anden over keglene, oplyste skuepladsen. Når den første pot var spillet, kom Arrakspunchen frem, og man sang glade selskabs- og fødelandsange.

Jacobsen anbefalede gerne Arrakspunchen med Chr. Winters bekendte: »Ej sangen lyder liflig, når halsen er for tør«; når gæsterne alligevel holdt lidt igen, opmuntrede han dem ved at sige: »Drik bare væk, det er jo vand det meste, og vand har vi jo nok af i møllesøen«. Som regel blev hans opfordring nøje fulgt, og både keglespillerne og drengene, der rejste keglene, morede sig udmærket.

Jacobsen havde for skik, at alle hans heste og katte - af de sidste var der nok en snes stykker - skulle have et navn. Hvis han var i bekneb for et navn, opkaldte han kattene efter personerne i »Nationaltidendes« fortløbende roman, som i reglen var oversat fra fransk, og følgen blev, at kattene løb rundt med højst besynderlige navne. For at få navnet til at passe med dyrets særlige egenart, brugte han også andre emner, således kom en hvid hoppe, der led af flyvekuller og sprang lige i luften ved mindste berøring, til at hedde »Ætna«.

Efterhånden som Jacobsen blev gammel, faldt det ham vanskeligt at få arbejdet fra hånden. Og de elendige priser på landbrugsprodukter vanskelig gjorde

også økonomien, hvorfor han 18 maj 1898 solgte møllegården for 52.000 kr. samt aftægt for sig selv, så længe han levede, til sin afdøde hustrus brødersøn, Valdemar Petersen. Jacobsen levede veltilfred i sit gamle hjem et par år indtil sin død.

Valdemar Petersen, der var en ualmindelig dygtig og energiske mand, fik snart den halvt sammenfaldne vandmølle i orden og jorden i udmærket drift. 1907 nedbrændte avlbygningerne ved uforsigtighed af en karl, der tærskede i laden. men bygningerne blev genopført på samme plads med rummelige og moderne bygninger, der alle står endnu.

Under den første verdenskrig anskaffede Petersen en moderne stålvalsekværn, og da vandkraften svigtede, gik han over til delvis motorkraft. I nogle år havde han en meget betydelig produktion af hvedemel. 1917 byggede han et moderne mølleværk med siloanlæg o.s.v., men kort efter skiftede konjunkturerne, og det nye mølteri gav ikke det ventede udbytte. Da det ikke kunne betale sig at vedligeholde den store vindmølle, delte den skæbne med de fleste andre vindmøller og blev nedbrudt omkring 1940.

Valdemar Petersen døde 1945, og den 28. november 1946 solgte hans senere afdøde enke ejendommen for 210.000 kr. til den nuværende ejer, proprietær Hermann Larsen, som har nedlagt mølletiet. Men en ny virksomhed har afløst den gamle, idet man med moderne maskiner driver en stor grusgrav nordvest for møllegården, hvor der findes meget omfattende sten- og gruslejer. Hele produktionen transporteres pr. lastbil til Værløse flyveplads og anvendes til startbaner.

Den stride å, som i fem århundreder strømmede under det store vandhjul og skabte velstand og gode levekår til mange mennesker, er nu kun en smal rende. Det er Københavns vandforsyning, som fra kildepladsen i Nybølle tapper vandet, og det er vemodigt at tage afsked med den gamle, minderige vandmølle og de mennesker, der gennem årene har boet der, men trods alt lever Hove møllegård videre som landbrugsejendom.

Naboerne omkring Lille Korsvejgård i Lille Smørum.

af Lisbeth Djernæs

Hermed et afsnit om hvem der boede omkring Lille Korsvejgård, da jeg blev født i 1933.

Matr.nr. 18 a, Smørumovre	Peter Olsen
19 a,«	Niels Pedersen
20 og 21 a	Anders Nielsen, Rolighed
22 b	Vilhelm Rasmussen, Enrum
2 c	Christian Andersen, Søagergård
2 e	J. Fr. O. Christensen, Smørum Mølle
Matr.nr. 16b, Smørumnedre	Gunnar Christensen, Lillebo
18a	Einar la Cour, Landro
20	Einer Godtfredsen, Egelund
21	R. W. Illemann, Kærhavegård
22a	Chresten Christensen, Vindmøllen

Jeg har valgt kun at notere matr.nr. på hovedparcellen. På nogle af ejendommene er der naturligvis flere matr., da jordarealerne af naturlige grunde ikke kan være samlet eet sted.

Smørumovre

Matr. nr. 18a, Skebjergvej:

På vejen mod Smørumovre boede i min tidlige barndom N. Peter Olsen, som var godt oppe i årene. Men i 1940 kom familien Lang Lassen med børn vi kunne lege med, nemlig John, Svend og Ib. Ja, man må sige at der på et tidspunkt var mange børn i Lille Smørum. Men den leg blev kort, for de solgte allerede i 1942 til

Oluf Albrechtsen og hans nye unge kone Johanne - de var begge fra Amager. Her kom Winnie og Gretha til verden. Albrechtsen var som flere andre på egnen med i jagtforeningen og herlige var fru Albrechtsens jagtfrøkoster med hjemmelavet forloren skildpadde, store bøffer og råsyltede blommer.

De havde et skønt reineklosetræ og indtil flere træer med viktoriablonner, efterhånden blev det til en hel lille plantage ude på marken med flere forskellige grøntsager ind imellem.

På noget af Albrechtsens jord henne ved Landro, matr.1b, var der boldbane i mange år. Det var flot at have en boldbane i et lille samfund. Der blev spillet håndbold, som gerne blev ledet af Helge Larsen fra Smørumovre.

Boldbanen blev dog senere til små kolonihaver, der igen udviklede sig til mindre sommerhuse og senere blev til parcelhuse og nu er i bymæssig bebyggelse.

Albrechtsen døde i 1969. Winnie giftede sig med en italiener og bosatte sig i Italien og Gretha, der blev født i 1948, bosatte sig i Ballerup, men døde allerede i 1984.

Fru Albrechtsen solgte i 1980 ejendommen til Lars Storgaard Jensen. Han solgte til gårdejer Edvin Hindkjær i 1985, der selv havde afhændet Smedebakkegård i Smørumovre. Hindkjær byggede et nyt stuehus i haven mod vest (vistnok ovenpå reineklosetræet). Det gamle stuehus er længen ud mod vejen. I 1990 byggedes et nyt maskinhus/lade op af skellet mod Hermanns, så meget har forandret sig i de senere år.

Matr. 18c, Skebjergvej.

På et frastykket hjørnegrund ved Korsvejen (Albrechtsens jord) byggede Poul Christiansen og hans Zenia (fra Ledøje) deres dejlige røde villa, da de blev gift i 1950.

Det var en fornyelse. Nogen tid før var et stort træ, der stod midt i Korsvejen (og således delte vejen i to veje) blevet fældet. Poul Christiansen arbejdede hos gartner Nielsen, Rosenhøj, som han var i familie med. Senere kom han til et øldepot i Glostrup og da der var et øldepot ledigt i Sønderjylland i 1958, solgte de huset med den store grund til Ledøje-Smørum kommune. Huset blev nu lærerbolig for førstelærer Frits Herrman og fru Else, der kom fra Ledøje skole.

I kommunen var man nu blevet enige om at bygge en centralskole, der kom til at hedde Søagerskolen. De små skoler i Smørumovre og Smørumnedre forsvandt

Foto: Albrechtsens gard. Skebjergvej 12

fra landkortet, ligesom Hove skole. Samtidigt blev der bygget flere lærerboliger, da der på det tidspunkt var lærermangel. Man kunne så friste med en lærerbolig. På boldbanen blev der nu en stor sportsplads.

Mart. 19a, Råbrovej

Da jeg var helt lille, født i 1933, havde vi ung pige til at passe mig, for det var billigere at mor gik til hånde ude end en mandlig medhjælper. Og da min mor godt kunne li' at hjælpe far derude, passede det jo fint. Vi havde et mindre landbrug med 10 td. land ved gården og 5 td. land nede på engen, som vi sagde, ved

Ammetoftemose.

Men så snart jeg blev lidt større, gik turen tit ned til »Pæsens«. Fru Pedersen, Kristine var søster til Jens Smørum (Sørensen), der boede på Roligheden længere nede af vejen, indtil 1931. Niels Pedersens fungerede nærmest som mine bedsteforældre, da mine egne jo boede så langt væk, nemlig ved Stor Magleby Amager eller i Skanderborg. Det var ellers ikke familie vi manglede, far havde tolv søskende og min mors bror havde fem børn. Min morbror overtog fødegården, Skanderborg Ladegård, men måtte samtidigt tage sig af sine forældre.

»Pæsens« havde 2-3 køer, nogle grise og en masse høns, som gav gode æg. Desuden havde de en kæmpe frugthave, hvor der kunne plukkes alskens æbler, pærer og blommer. Også ribs og solbær, og alle disse frugter og bær blev kørt til grønttorvet. Kartofler, kål og lille stykke med kålroer eller kairabier var også en selvfølge. Rosenkålen blev i de strenge vintre sorteret og pillet indenfor i bryggeret.

Jeg synes også at det var spændende, når Niels Pedersen og sønnen Vilhelm om eftermiddagen eller om aftenen var beskæftiget med at lave kurve af de pilegrene, de havde skåret ude i hækken over mod Søagergaard. Det var også Vilhelm, der tog torveturen i den lille lastvogn og samtidig tog lidt med fra

Kastrup luftfoto: Kærhavegård ca. 1970

naboernes landbrug. Vilhelm var gift med Poula og boede i Smørumovre.

»Pæsens« yngste datter boede hjemme, men flyttede senere sammen med Ejner Nielsen fra Ledøje (bror til Otto) til en gård i Nybølle. De flyttede derefter til Ballerup, hvor de har haft vognmandsforretning i mange år.

Den ældste datter Tove var forlængst flyttet fra den hjemlige rede og havde sammen med Aksel Hansen en lille landejendom yderst på Hedeenge i Ledøje. Der besøgte vi dem og jeg legede med deres søn Niels Jørgen. På et tidspunkt flyttede de også til Ballerup.

Sønnen Niels Jørgen bosatte sig i Helsingør.

Niels Pedersens flyttede til Rendebæksvej 1 i Smørumnedre, da Ruth og Laurits Pedersen (ikke familie) købte stedet i 1950. Laurits og Ruth boede der indtil 1968, hvor de flyttede til en større gård i Nordrup ved Ringsted.

I 1968 købte entreprenør Erik Schytte og fru Elly stedet, som efter Schyttes død i 1982 blev solgt til automekaniker Freddy Olin Petersen.

Forenden af Pæsens frugthave ned mod Rolighed var der i mange år et DSU - hus, hvor vi så der blev holdt en del møder (Dansk Socialdemokratisk Ungdom). Da det ikke har været muligt at få sikre oplysninger om det, formoder jeg forløb at det blev bygget af tilhængere af Jens (Sørensen) Smørum i samråd med Niels Pedersen, da det lå på deres grund midt imellem ejendommene.

Matr.nr.20, Råbrovej:

På »Rolighed« længere nede af vejen mod Ledøje, kom jeg selvfølgelig meget. Ida og jeg gik nemlig i skole sammen. Ida havde en lillebror Erik, som havde mange søde kaniner. Vi hentede skørtidsler til kaninerne og proppede tidslerne gennem i ståltrådsnettet, der var for burene ude i deres gård. Mange kaninunger har set dagens lys hos dem. Om sommeren kom de »på græs« i dertil indrettede flytbare, lette ståltrådsbure, ligesom kyllinger og ællingerne, og gæslingerne.

Forældrene Edith og Anders Nielsen var særdeles flittige. Deres speciale var blomkål, asier og rababer, men de havde også et større stykke med gulerødder samt roer og kartofler. De havde også et stykke jord »på engen«, hvor der var kartofler, så der blev leget en del i kartoffelrækkerne. Eftermiddagskaffen indtog vi gerne oppe i mergelgraven, og vi børn fik saftvand. Vi hjalp vist også lidt til i kartoflerne. Hvis vi ikke kunne finde læ ved mergelgraven blev fladvognen lige vippet på hjøkkant.

De havde mange køer på rad og række og en hel del grise. Den store hund, som familien havde, stod heldigvis bundet inde i gården og den gik jeg langt udenom. Ida og Erik fik en lillesøster i 1946, der kom til at hedde Kirsten.

Anders Nielsen mistede sin kone i 1959 og flyttede i

1966 til Ledøjetofte. Han døde i 1973.

I 1966 købte Anne og Gunnar Hansen Rolighed, hvor der siden har været planteskole.

Ida giftede sig med vognmand Poul Aage Svendsen fra Smørumovre og bosatte sig i Ledøje. Broderen Erik med familie, har vognmandsforretning i samme by, mens Kirsten blev håndgernings-lærer og flyttede til Haslev.

Matr.nr. 22b, Råbrovej

Den sidste ejendom i rækken mod Ledøje hed »Enrum« - dengang.

Her boede Vilhelm og Tora Rasmussen med sønnerne Georg og Svend og efternøleren Anni. Sønerne var voksne og Anni, som jeg legede meget med, var lidt yngre end jeg. Georg kom ind ved politiet, giftede sig og flyttede til Ballerup. Svend boede hjemme i mange år, men var bl.a. på Rødding Højskole i Sønderjylland, hvor han traf sin Edith, som han giftede sig med. De overtog »Enrum« i 1966, da forældrene flyttede til Ballerup.

I min barndom havde Svend i mange år mink, som boede i dertil byggede 2-3m lange minkhuse med små bure og en fodergang i midten. Minkhusene lå for enden af haven ned mod åen. Minkene skulle man holde fingrene fra, for ellers tog de lynhurtigt en lille bid af fingrene - de elskede rådt kød. Svend havde også brevduer.

Engang blev Svend temmelig ærgerlig da Anni og jeg havde lånt hans herlige grammofon med håndsving og spillede plader en sommerdag ude i haven. Vi efterlod pladerne i solen, og på grund af solens varme blev pladerne så skæve, at de nærmest var ubrugelige.

De havde, som så mange andre, køer, grise og masser af høns og ænder. Anni og jeg legede meget med høns- og duevinge, som dengang kunne sættes sammen til flotte armbånd, bæltter og blomster. Det ser man aldrig mere, skønt jeg har seks børnebørn. Nu er ringene for tykke og passer ikke sammen, sådan går det jo .

Anni bosatte sig i Hillerød og var forøvrig den eneste i LI .Smørum, der tog realeksamen i min tid. Flot.

Åen hedder Grønsø å og broen over hedder Råbro.

Matr.nr. 2c, Skebjergvej:

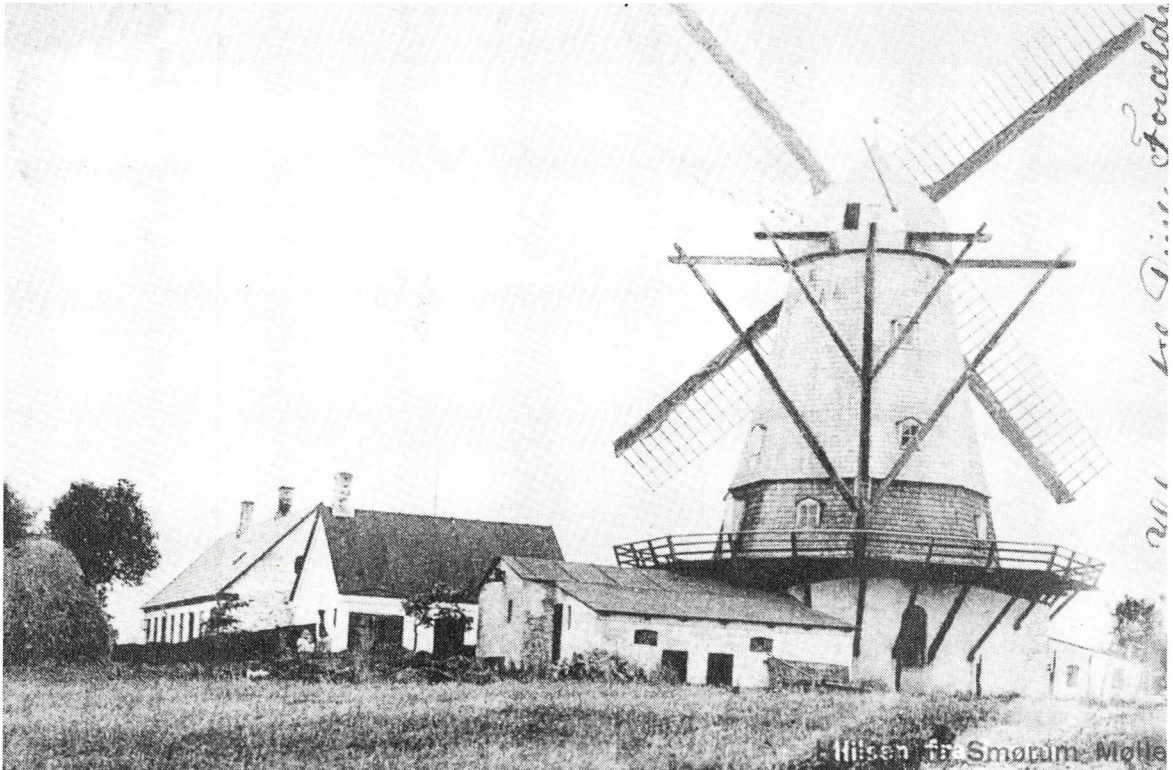

Foto: Smørum Mølle ca. 1910

På Søager boede Chr.Andersen og Erna med deres børn, Inge, Egon og Arne. Børnene legede meget med Ida og Erik fra Roligheden på Råbrovej. Men familien flyttede i 1939 til Ballerup. Derefter købte Søren og Elisabeth Jensen gården. De havde to børn. Familien flyttede til Hvedstrup i 1942, da Axel Jørgensen fra Pederstrup overtog den. Men de fortrød åbenbart og solgte allerede gården samme år til Holger Haastrup fra Herlev. De boede der til 1945, hvor Andras Lassen erhvervede ejendommen.

Familien Aage Nygaard faldt åbenbart bedre til og de havde gården fra 1951 til 65, hvor de flyttede til Ballerup og drev en grønforretning i mange år. For familien Sønderby var gården helt ideelt, de kom i 1965 og på gården kunne de både have bolig og værksted for deres pelsvarefabrikation. Der blev bygget en hel ny længe på ladens plads og længen blev indrettet med mindre rum. Invendigt blev stuehuset renoveret og det pyntede på stedet. Edith Sønderby solgte i 1987 til Knud Tinggaard Pedersen, det år hvor udbygningen i

LI.Smørum fik et stærkt opsving. (Gunnar Hansen, Roligheden har lejet en del af jorden til planteskolevirksomhed).

Matr.nr.2e, Skebjergvej:

Smørum Mølle er fra 1884. Fra 1912 til 1939 blev møllet drevet af møller Johan Frederik Ole Christensen som egentlig mølleri, hvor bønderne kunne få malet korn til dyrene eller finere mel til madlavning og bagning.

I 1939 blev møllen nedlagt og ingeniør Axel Barnekow købte ejendommen. Desværre måtte købmand H.P.Sørensen (egnens storkøbmand i Smørumovre) overtage resterne i 1945. Købmanden solgte allerede i 1947 til familien Axel Nielsen og fra 1979 ejede fru Angly Nielsen stedet. I 1983 flyttede murer Erik Hjort Pedersen til Smørum Mølle som den stadig kaldes. Familien Barnekow havde to piger, der gik i Smørum Skole samtidigt med os.

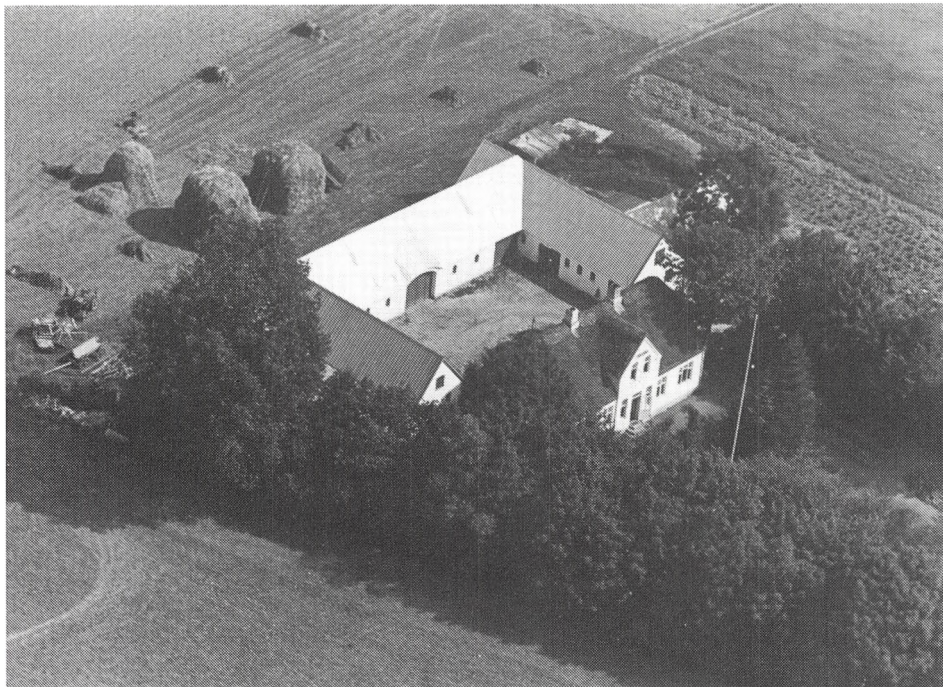

Foto: Egelund 1939

Smørumnedre

Matr.nr. 16 b (før 16a), Skebjergvej:

På »Lillebo«, nabo til os, boede Mathilde og Chresten Christensens søn Gunnar med sin kone Karen og deres tre børn, Svend, Lilly og Else kom senere til (Gunnar er Idas morbror) - læs »Roligheden«. Dem legede jeg også meget med, især Svend. Man gik jo bare over marken. Jo, der blev leget far, mor og børn med pladderkager, der blev fine, når de tørrede på vore stor egetræsblade, der blev lagt på udtjente kartoffelkasser. Min gyng og trapez kunne også bruges. Gunnar Christensen med familie flyttede dog i 1944 over på forældrenes gård »Vindmøllen«(nu Barfreds gaard) - og forældrene flyttede til »Lillebo«. Chresten Christensen døde allerede i 1951 og Mathilde boede således alene indtil hun som den vistnok første, flyttede til Ledøje-Smørums nye plejehjem Porsebakken i 1969.

Lillebo blev solgt til den nuværende ejer Felix Christensen (ikke familie) i 1970. Mathilde døde i 1973 og da ingen andre havde brug for Bornholmeren, som

hang på væggen i Lillebo, kom den til Fakse. Jeg havde den på min gård i mange år. En af mine børn har nu overtaget den og bornholmeren går endnu. I 1947 skete en skelforandring og matriklen fik et andet nummer, således blev matr.16a til 16b. Lillebo, som er et hus af træ, blev flyttet på en lastvogn fra et andet sted til Lille Smørum i 1920. Det blev opvarmet ved en kakkelovn og et lille komfur i køkkenet, som man brugte det næsten alle steder dengang. Den lille veranda blev bygget til efter 1920.

Matr.nr. 18a, Skebjergvej:

Ejendommen overfor gården Egelund - hedder Landro. Fra 1923 til 1934 blev den beboet af familien Einar la Cour. I 1943 blev den solgt til Carl Sofus Olsen, der kom fra Farum. Kun tre år efter købte gartner Erling Bache fra Virum, stedet. Gartner Erling Bache anlagde et veldrevet gartneri, hvor specialiteten blev jordbær, dyrket i lange rækker og grøntsager i alle variationer. Fra Smørum er der ikke langt til grønttorvet i København, hvilket nok har gjort sit til at

der på egnen er så mange gartnerier. Gartnere har sjældent en fridag og er absolut afhængig af vejr og vind. Og naturligvis må alle have deres eget vandingsanlæg til tørre perioder. Jeg husker tit min far sukkede efter regn og desværre regnede det oftere over Roskilde og København end i Smørum i de tørre somre.

Matr.nr. 20a, Skebjergvej:

Hos Valborg og Ejner Godtfredsen på Egelund kom jeg også meget som barn. Datteren Rita var lidt yngre end jeg, og vore forældre kom lidt sammen til kortspil. Ejner og min far gik også på jagt sammen. De havde fast ung pige i huset, så når vore forældre skulle ud sammen, kunne jeg være der og blive passet.

Valborg Godtfredsen var som mange af de andre kvinder med i marken og alligevel havde hun en stor urtehave og altid en flot og velpasset have foran stuehuset. Specielt i krigens tid blev der holdt mange private fester, da kroer og forsamlingshuse var mere eller mindre lukkede og jeg husker tydeligt da Godtfredsen fik Lille Smøruns første radiogrammofon. Det var et større stykke møbel med jalousi indtil pladerne og sågar automatisk pladeskift. Ja, sikken luksus, de gik til dans hos Kofoeds i Ledøje forsamlingshus, og med grammofonen kunne dansen gå videre der hjemme. Ejner Godtfredsen og hans svoger Valdemar fra Smørumnedre, tog ud med tærskværket til de mindre steder, der ikke selv havde et. De havde som regel mandskab med selv, der kunne »stakke af« og »lægge i«, og »tage fra«. Det var stærke mænd, der kunne bære de store kornsække, ofte op på et stuehusloft, for der var dejligt tørt. Der blev skovlet lidt i korndyngen vinteren igennem, indtil det hele var brugt til dyrene eller resten kom i loen eller laden. Musefælder var også fast inventar.

Efter Ejner Godtfredsens død i 1977 blev Valborg boende og da hun var meget kreativ med blomster og porcelænsmaling, som hun også underviste i, blev der holdt udstillinger af forskellige art, i stalden på Egelund. Der kom folk langvejs fra i busser til disse udstillinger hos Valborg.

Egelund blev solgt til Ledøje-Smørum Kommune i 1982 og på jordtilliggende ved gården, er der nu genbrugsstation og industrivirksomheder. Valborg flyttede til et rækkehus i Smørumnedre, hvor hun døde i 1990,

82 år gammel. Datteren Rita blev gift og bosatte sig i Ballerup, hvor hun bl.a. en overgang drev ABC-Tryk i Ballerup.

Matr.nr. 21a, Skebjergvej:

Mod Ballerup, på Kærhavegård, boede Eva og Kristian Storgaard Andersen, der i 1940 havde købt gården af Erik Larsen. I 1946 solgte de til frugtavlere Aage Suhr, der kom fra Amager og overtog Kærhavegaard i 1947. En større frugtplantage opstod, da Thorkild Sørensen og fru Tora blev bestyrere. Og flot så det ud når plantagen blomstrede om foråret eller når frugten om efteråret prydede alle træerne. Så kom også det store beskæringsarbejde på træerne for at de igen kunne give udbytte.

Da Thorkild Sørensen søgte pedelstillingen på den nybyggede Søagerskole i 1959, var det Ingrid og Mogens Andreassen, der overtog jobbet. Min mor var en del med i æblesorteringen om vinteren. Det var et job hun godt kunne lide og hvor hun fik en sludder og lidt nyheder. Far havde på det tidspunkt forpagtet en del af jord ud og fik flere gøremål i det daværende sogneråd.

Kristian Storgård Andersen købte i 1946 Vindmøllen, som vi kaldte »gården mod Smørum-nedre« (nu Barfredsgård).

I 1973 solgte Aage Suhr til Bjarne Jensen og J. Aamand. De havde den i fællesskab til 1983, da Bjarne Jensen blev ene-ejer. I 1988 påbegyndte man udstykningen af ejendommen og OC-rækkehuse opstod i tæt bebyggelse. To udbygninger har måtte lade livet og tilbage står stuehuset og en del af en længe, som nu er overtaget af gartner John Pless, der er ophørt med at være graver ved Smørum kirke i 1992. Der er nu blomstersalg og gartneri på Kærhavegård.

Matr.nr. 22a, Råbrovej:

På gården overfor Korsvejen, altså mod Smørumnedre, boede Idas mormor og morfar, Mathilde og Christen Christensen. Landbruget var hovedsagelig korn og roer, men de havde også mange køer og grise, hvor det især var tung at køre mælkejungerne ud til vejen. Æggemanden hentede også æg på gården, når han kørte sin tur rundt i omegnen. Der var et stort stykke med rabarber på et jordstykke,

hvor børnehaven ved Søgerskolen ligger. Bagved gården lå en mindre sø, men vi kaldte det nu vandhullet. Der kunne man fiske lidt, lege med skrubbudser og om vinteren lære at stå på skøjter eller bare lave glidebaner.

På gården Vindmøllen hentede vi vand i jungler, hvis vor eller de andres brønde var tørlagte på grund af en varm sommer, eller hvis vandrørene var frosset i de strenge vintre, som vi havde i krigens tid, 1940-45.

I 1944 overtog sønnen Gunnar Christensen gården, men flyttede allerede i 1946 til Frederiksberg med sin familie. Så landbruget havde åbenbart alligevel ikke den store interesse.

Køberen var Kristian Storgaard Andersen, Kærhave, der også kun boede på gården i kort tid, nemlig til 1949, hvor de købte Duekærgård i Ledøje. De flytte-

de senere til Kregme.

Derefter ankom Svend Nielsen og fru Ingeborg til Vindmøllen, som vi kaldte gården. Desværre omkom han ved en traktorulykke ude på bakken (hvor vi engang havde muntret os på ski og kælke). Fru Ingeborg drev derefter gården alene indtil 1977, hvor hun solgte den til Eva Barfred. Den nuværende ejer er fra 1988 Per Barfred. Med denne familie fik gården navnet Barfred.

Udstykningen af jorden begyndte i 1987 og boliger af forskellige art var med til at ændre Lille Smørums åbne landskab til bymæssigbebyggelse i to etager. Foreløbig breder bebyggelsen sig mod Smørumnedre med rækkehuse og ejerlejligheder. Ordet Ll. Smørum er slettet fra landkortet og ved indfaldsvejene står der Smørumnedre.

Foto: Vindmøllen eller Barfreds gård set mod Søgerskolen.

Foto: Tørvearbejdere i ammetoftemose 1941-44

Min skole- og læretid

af smeden Vagn Christensen

Det var hårde tider dengang i krigsårene 1941-43, hvor det til tider var så koldt at ørene var ved at fryse af. Det kunne fryse helt op til 30-35 gr., men i skole skulle vi uanset vejret. Der var både snestorm og isslag, så hvis vi ikke kunne cykle til skole, tog vi skiene eller skøjterne. Et år kunne vi løbe på skøjter helt op til skolen, men for satan hvor var det koldt. Der var sommetider så meget sne at vi kunne røre ved telefonledningerne eller så meget is at el-ledningerne hang helt nede ved jorden.

Tørvegravning

Jeg ville gerne tjene lidt lommepege, så der var kun

en udvej, at begynde at hjælpe til hos bønderne med at luge roer eller tage kartofler op. Om søndagen gik jeg med aviser og de skulle være ude om morgenen inden kl.8, men først skulle den hentes på Måløv station. Jo, man kom ikke sovende til sine lommepege.

Senere begyndte jeg i tørvemosen med at vende eller røgle tørv. Var man frisk nok kunne man få lov til at køre tørv fra tørvværket og ud på marken, det var der flere penge i. Det var et farligt job for når man gik ved siden af vognen og måske halvsov, skete det at man blev kørt over af vognens hjul. Så vågnene man op, for det var tærerne det gik ud over. Nogle af vognene havde gummihjul, men på andre hjul var fælgen påsat en træskive og det gjorde ondt at få tærerne overkørt.

I gårdens tørvemoser

Jeg og nogle kammerater vendte tørv hos Ring-Hansen, som havde tørvegravningen på Kildegården i Smørumovre. Vi fik dengang ugeløn efter hvor mange tusind tørv, vi havde vendt. Men kors, hvor de snød os, indtil vi opdagede det. Formanden var en slambert, han snød med opmålingen. Opmålingen foregik med et favnemål og når han målte 2 m. rækker tørv, sagde han, der var ni rækker. Senere fandt vi ud af, at der gik 10 rækker på de to m. Vi fortalte det til Ring-Hansen, der omgående fyrede formanden og vi andre fik vores penge.

En tid arbejdede jeg for Holger Therkelsen ude på

Nonnemosøgårds jorder. Vi lavede pressetørv, een sad ved maskinen og lagde de brædder i, som tørvne blev presset ud på. Jeg stod ved et rullebord og skar tørvne over, samtidigt med at jeg skubbede brædtet med tørvne ud for enden af bordet, hvor der stod en voksen og læssede dem på reolvæggen. Ved at der stod een og skubbede tørvne ud, blev der flere tørv ud af de opgravede, end hvis maskinen skubbede tørvne ud mod reolvognene.

Vi havde en formand, der blev kaldt Lange Lasse. Han kunne sætte sig i respekt hos alle, for gjorde vi ikke arbejdet ordentlig eller vi muggede, blev vi smidt

Foto:

Fra v. 1. Ove Nielsen, 2. Smedens søn fra Hove, 3. ?, 4. Holger Therkildsen, 5. ?, 6. Johs. Andersen, 7. Niels Heede, 8. Chr. Larsen

ud i mosen. Når Therkelsen dukkede op, fik vi besked på ikke at skubbe tørvene ved maskinen, men det var hurtigt glemt, når han ikke var i nærheden, for hvem turde undlade at lystre den barske formand. Desuden tjente vi også flere penge ved at skubbe tørvene. Det var især i skoleferien vi kunne tjene store penge. Vi kunne lave mange tusind tørv om dagen og min største ugeløn var engang oppe på 120 kr. Det var rigtig mange penge dengang, så det var bare om at passe jobbet, for der var mange om budet. I et par år vendte og røgledede vi tørv efter skoletid, men det gik ud over lektierne og så vankede der øretæver eller det der var værre. Det gjorde man den gang, - det kunne måske være nødvendigt i dagens Danmark.

Senere kom jeg til at skære tørv for Ejner Godtfredsen ude i Shäfergårdens mose. Ejner kørte rundt og tærskede om efteråret for de andre bønder og om sommeren brugte han traktoren til at trække presseværket ved tørvene, da der var langt til strøm. I nogle moser var der lagt strøm ud, men når værket skulle flyttes, blev kablerne for korte. De korte kabler blev flikket sammen på mindre gode måder og det har også kostet menneskeliv, når nogen trådte på samlingerne.

I tørvene stod man tit i bagende sol og så smed man skjorten og gik med bar overkrop. Hvis man ikke passede på blev man skoldet af solen. Jeg har prøvet at ligge på maven i flere dage på grund af solskoldning.

Om efteråret hjalp jeg bønderne med at tage roer op og læsse dem på vogne. Der var ikke særlig mange penge i det, men tilgængæld var det jo heller ikke accord.

Som smedelærling

Jeg kom i smedelære i 1945 og begyndte hurtigt at arbejde ved essen. Jeg lærte at bruge en forhammer, og det var et knokkelarbejde, men det styrkede een, da man senere begyndte at sko heste.

Når vi stod ved essen og smedede hestesko startede vi kl.7. Vi holdt frokost kl.8,30 og da havde vi allerede smedet 20 ufærdige sko. Det var dog kun om vinteren, vi smedede hestesko. Resten af dagen gik med forfaldent arbejde bl.a. med at sko heste.

Det var ikke særligt opmuntrende at komme op om morgenen og se at der stod et spand heste, som skulle have lagt fire nye sko på hver. Det var Edelgave,

der rykkede ud, og så vidste vi, hvad vi skulle lave resten af dagen. Det kunne hænde at en svend og en lærling kom op på at beslå 40 sko den dag.

Efter sådanne en dag skulle vi om aftenen på teknisk skole i Ballerup. Det var nemmere for de elever, der kom fra Skovlunde, de tog toget. Vi der kom fra det der blev kaldt landet, havde ikke så mange sygedage, vi stillede i alt slags vejr.

Tilbage til en arbejdsdag. Vores frokost kl.8,30 bestod som regel af kogt saltede sild med fedtebrødsmad og noget franskbrød. Engang imellem fik vi havregrød. Det med sildene var godt, hvis der havde været bal på Smørum kro om søndagen, det kvikkede helt op.

Sidst på eftermiddagen ca. 1 time før fyraften blev man sat til at slå »optå« på hesteskoene og rette dem ind, så de næsten passede. Der blev hentet nogle spande vand og de varme sko blev fordelt i hver spand. Så havde vi varmt vand til at vaske os i og selvom det frøs op til 8-10 minus gr. stod vi der med bar overkrop. Der var også brusebad. En slange med bruser blev tilsluttet den koldt hane og slangen blev derefter ført op på loftet. Der stod en og passede hanen, mens de andre tog bad, det var meget koldt, men vi fik varmen bagefter. Det var de mest barske, der tog bad. Jeg kunne godt vente til det blev sommer, men da jeg blev ældre, gik jeg også med i brusebad. Jeg stod en dag ved essen og skærpede plovskær under motordaskeren, da en bonde kom ind. Han brokkede sig til min far over at skulle betale det samme for arbejdet, hvad enten en lærling eller en svend lavede arbejdet. Det kostede fire kroner pr.skær. Min far svarede, at det var ikke smeden, der skulle betale for knægtens uddannelse, men kunderne, hvis de fremover ville have en smed.

Det blev accepteret og da kunden et par gange havde været hos købmanden, kunne han jo godt se at han havde dummet sig. Det var undertiden ligegyldigt hvad det kostede, bare der kom en øl på bordet.

Vandværket i Smørumovre

Da jeg kom i lære begyndte jeg også at passe det lokale vandværk i Smørumovre. Efter fyraften skulle jeg se om der var vand i beholderen - det var før det blev automatisk. Så skulle jeg helst sætte den gamle vindmotor fra 1902 i gang. Det skete ved at dreje på et håndtag, fra håndtaget gik en wire op til toppen så halerøret drejede rusen ind i vinden. Når der ikke var nogen vind kunne jeg starte en elektrisk pumpe.

Foto: Smørum smedie 1905

Senere måtte jeg igen op for at se om beholderen var fyldt op.

De forskellige lejer skulle smøres engang imellem og da var vindmotoren især om vinteren den værste. Den var vel omkring 20-25m høj og der var en flot udsigt når jeg kom op på den platform, jeg havde til at stå på. I klart vejr kunne jeg se til Sverige.

Det værste jeg har været udefor, var engang hvor wiren knækkede mens jeg stod der oppe. Jeg kunne ikke komme ned igen, men heldigvis var det sommer. Havde det været vinter var jeg frosset ihjel. Hjemme på værkstedet savnede de mig og min morbror - som også var i lære - kom op for at se efter mig. Og så fik de travlt med at få wiren nødtørfigt samlet så jeg kunne komme ned igen. Dengang var der ikke noget der

hed krisehjælp, så det var bare der op igen.

Vindmotoren blev fjernet i 1953 og vi gik over til automatik. Jeg har passet vandværket i 35-40 år, men der var en oplevelse som nok de færreste ville unde mig. Det var en juleaften, maden var omtrent færdig, da telefonen ringede. Folk brokkede sig over at der ikke var vand i hanerne og udenfor var det et frygteligt uvejr med torden og lynild. Det viste sig at pumpen kun kunne startes manuelt, så jeg fik ringet efter en elektriker. Inden han kom og indtil alt var i orden måtte jeg starte pumperne, når der ikke var tryk nok. Jo, det var en herlig juleaften. Jeg kom hjem møgbeskidt, våd og kold til sen kaffe og gaveuddeling. I mellemtiden var andestegen blevet trist og kold. Havde jeg bare haft den gamle vindmotor, så havde det ikke været et problem.

Ledøje-Smørum kommunale brandvæsen 1843 - 1900

af Rita Holm

Ildebrand har altid været frygtet. Når uheldet indtraf og ilden brød ud, fortærede den store værdier, kostede menneskeliv og lagde huse og gårde i ruiner. Undertiden blev store dele af en »storby« ødelagt og mange mennesker stod uden tag over hovedet. Gennem tiderne forsøgte man at lovgive mod uforsigtig omgang med ild, alligevel undgik man ikke de store ulykker.

I 1672 fandt de to hollandske brødre Jan og Nicolais van der Heide på at indskyde et mellemlid mellem sprøjten og strålerøret og fik derved skabt en tryksslange. Denne tryksslange skulle blive en af de væsentligste hjælpemidler i bekæmpelsen af ildebrande. Man havde nu fået en slange, hvor man ved hjælp af vandtrykket i slangen kunne rette vandstrålen længere ind i et brændende hus. I 1686 opfandt de samme to brødre desuden sugeslangen og sejldugsvandbeholderen.

Københavns brandvæsen.

I de år var København inde i en vældig udvikling med en stigende befolkningstilvækst fra 31.000 i 1669 til 60.000 i 1689. Der blev derfor et større behov for at beskytte byens indbyggere mod brand og kongen besluttede København skulle være renere, gaderne skulle være mere fremkommelige, og dette arbejde blev overladt Ole Rømer. Desuden skulle Københavns brandvæsen organiseres. Den første politimester, som blev udnævnt i 1682, fik brandvæsenet lagt under sit embede. Men i de følgende år overtog København selv en større og større del af organisationen af brandvæsenet og dermed var grundlaget for et kommunalt brandvæsen lagt.

I sommeren 1686 indkøbte den ledende indenfor brandvæsenet Herman Gerding syv sprøjter med tilbehør i Amsterdam. En større sprøjte blev bestilt i Hamborg og da den ankom blev den placeret ved Tøjhuset og hed derfor i dagligtale - Tøjhus-sprøjten. Med disse indkøbte sprøjter havde København fået et

moderne brandvæsen, der blev yderligere udbygget i årene efter.

Særlige bygninger havde deres eget brandydstyr som kun var tiltænkt som en 1.hjælp indtil brandvæsenet kom med sprøjterne. Således havde Frue kirke: 80 læderspande, 4 lange stiger, 2 vandkar, 3 brandhager, 2 håndsprøjter og 8 økser. Tilsammenligning var det påbudt bagere at have 6 læderspande.

Branden på Amalienborg d.19 april 1689, hvor 171 måske helt op til 260 personer mistede livet, gjorde udbygningen af brandvæsenet endnu vigtigere. Kongens fødselsdag d.15 april blev fejret med opførelsen af en opera. Operaen gennemførtes i et til lejligheden opført smukt udstyret teater, der var bygget af træ. Den 19.april blev forestillingen gentaget for Københavns borgere og netop da alle tilskuere var samlet og tæppet ved at gå, udbrød der brand i bygningen. Ilden fik hurtigt fat i de mange træer og buske, som var opstillet som udsmykning i salen, og i løbet af kort tid var teatret nedbrændt. Branden bredte sig til det daværende Amalienborg som blev lagt i aske.

Senere blev København igen ramt af store ildebrande. I 1728 brændte flere kvarterer i den indre by, og igen i 1795 var der en stor ildebrand i København, hvor det daværende Christiansborg brændte.

Også i købstæderne hærgede store brande og halve landsbyer blev fortæret af ilden. Det var især de tætbyggede stråttækte huse og gårde, der udgjorde en stor brandfare.

I Ledøje-Smørum.

Da vi første gang hører om brandvæsenet i Ledøje-Smørum skal vi helt frem til midten af 1800-tallet. I 1843 anmoder man branddirektoratet om af anskaffe nogle skilte til brandmandskabet. I hver landsby blev der udleveret messingskilte til henholdsvis sprøjtemester, vandbærer m.v..

Dermed var der ingen grund til for tililende at være i tvivl om, hvem der havde henholdsvis det ene og det andet ansvarsområde i tilfælde af brand. På skiltene var indgraveret sognets navn, hvilket nr. i brandkredsen byen hørte under og undertiden bærerens titel i brandmandskabet.

I nov.1843 anmodes branddirektoratet om at anskaffe de manglende skilte, men det er først da Tønnes Hansen i Ledøje bliver brandfoged, at vi kan følge opbyg-

Foto:
Dansk
Brandværn-
museum,
tv. en lands-
bysprøjte
fra 1857.

ningen af det kommunale brandvæsen i kommunen. Brandfogeden var en offentlig bestilling, som sogneforstanderskabet - senere sognerådet - havde retten til at udnævne. Sogneforstanderne indstillede en udvalgt person til Birket, (retten), denne person blev så udnævnt til brandfoged for den landsby hvori han boede. Brandfogederne blev valgt blandt byens gårdmænd og han var bundet til bestillingen i 5 år. Det var måske ikke en særlig attraktiv stilling for i »kopibog over udgåede breve« beder brandfogeder sig ofte løst fra bestillingen allerede efter 3 år. En undtagelse var Tønnes Hansen som i 1859 af Københavns Amt udnævnes til overbrandmester i 8. distrikt som dækker Ledøje-Smørum. Han gik først af i 1876.

I 1857 lader brandfogedei Peder Nielsen, slangerne til Ledøje brandsprøjte forny. Det koster 3 mark men samme slange mente bymændene ellers var god nok. Peder Nielsen beder sogneforst. om at der anskaffes en ny sprøjte til Ledøje. I 1859 udnævnes Tønnes Hansen og han var allerede sognefoged da han udnævnes af amtet. Han havde på det tidspunkt haft en lille kontrovers med sogneforst. om sin løn som sognefoged. Hvor meget en sognefoged fik i løn kendes endnu ikke, men sogneforstanderskabet mente at han fik for meget i løn og bad ham gå ned i løn. Det nægtede han og da de bad han om at søge sin afsked sagde han nej. Det har sikkert været ham en stor fornøjelse at han

kort efter blev udnævnt som overbrandmester af amtet. Han tog sit nye hverv seriøst og bad i marts 1859 kommunen om at anskaffe to nye mindre sprøjter til Smørum sogn.

Efter fem måneder var der stadig ikke fremskaffet eller bestilt de nye sprøjter. Stiftamtet skrev derfor i august samme år til forstanderen for sogneforst. godsejer Tutein. I brevet blev Tutein tjenstligt anmodet om at der blev anskaffet de omtalte sprøjter inden 4 uger og at der ville blive pålagt en multt (bøde) af 2 rigsdaler pr. dag, hvis ikke sprøjterne var anskaffet inden 4 uger. Tønnes Hansen foreslog at man byggede et par sprøjtehusse for at opbevare sprøjterne forsvarligt.

Denne gang kom der fart over beslutningen og den 4 sept. bestilte Tønnes Hansen to sprøjter hos sprøjtefabrikant Meyer i København. Tønnes Hansen fremhævede at det var bedre at anskaffe to mindre sprøjter til 250 rigsdaler end en stor for samme beløb. Der var afsat dette beløb som svarede til assurancesummen som vil blive nærmere omtalt. Tønnes Hansen forslår at den ene bør stå i Hove og den anden i Smørumnede og betjenes af denne bys mandskab. Det bifalder sogneforst.

På det tidspunkt har Smørumovre ingen sprøjte, men bruger Edelgaves sprøjte som godsejer Tutein selv har bekostet. Et udvalgt mandskab i Smørumovre betjener Edelgavesprøjten.

Sprøjterne blev leveret i oktober og ifølge indenrigsministeriets bestemmelse af 5 maj 1849 skulle udgifterne til sprøjterne betales over brandforsikringen.

Formanden for kommunen godsejer Tutein havde udfærdiget fire lister over de ejendomme som skulle betale 12 skilling af hver 100 rigsdaler, der var forsikret for i brandassurancen. Der blev opkrævet mere end sprøjterne kostede og det overskydende beløb skulle bruges til bygning af sprøjtehuse.

Beløbene for hver landsby fordeler sig således:

	assurancesum	lignet med		
	rigsdaler	rigsdaler	mark	skilling
Nybølle	23.600	30	0	10
Smørumnedre	75.750	96	1	10
Smørumovre	128.830	162	3	6
Hove	51.816	73	4	2
i alt	285.997	362	3	12

Når Smørumovre står for det største beløb skyldes det hovedsageligt at herregården Edelgave hører under byens ejerlav.

Der var således 362 rigsdaler, 3 mark og 12 skilling til indkøb og bygning af sprøjter og sprøjtehuse.

Men det var ikke så nemt at få de ekstra pålignede beløb til brandvæsenet ind. Christian Pedersens enke i Hove ville ikke betale de 2 mark og 4 skilling som var pålagt hende af husets assurancesum. Hun angav, at hun var under fattigvæsenet.

Det var dog noget værre med godsejer Tutein som søgte indenrigsministeriet om fritagelse for at betale 85 rigsdaler, 5 mark og 10 skilling som var pålignet hans bygningers assurancesum på Edelgave. Tutein havde i 30 år selv bekostet en sprøjte på Edelgave og denne sprøjte havde altid været til fri afbenyttelse for både Ledøje og Smørum. Vi må derfor antage at der i den tid ikke har været sprøjter af betydning i Ledøje og Smørum. Tutein mente dermed at han ikke kunne lignedes på sine bygninger til de nye sprøjters anskaffelse.

Sagen blev indbragt for Københavns nordre birk, der

*Foto:
Dansk
Brandværnsmuseum,
landsbysprøjte fra
1899.*

igen den 5.dec skrev til sogneforstanderskabet - som Tutein var formand for - om de ville udtale sig om sagen. I sandhed en meget speget affære.

Tønnes Hansen opfordrede kommunen til at bygge et par sprøjtehuse til de nye sprøjter. I mellemtiden skrev en kreds af Hove gårdmænd et brev til Ledøje-Smørum, hvori de beklager sig over at man har bestemt at der skal være en brandsprøjte i Hove, uden at man har rådført sig med byens gårdmænd. Hove gårdmænd ønsker ikke de nye sprøjter, før de har set dem i brug andre steder og har forvisset sig om at de er brugbare.

De to sprøjter blev foreløbig hensat hos brandfoged Jens Jørgensen i Hove og brandfoged Ole Jensen i Smørumnedre indtil der kunne opføres et sprøjtehus.

I januar 1861 havde Tutein stadig ikke indbetalt sin andel af sprøjternes anskaffelse i Smørum sogn. Han udtalte at han ville vente på udfaldet af en proces som flere gårdejere førte mod inderigsministeriet. Disse gårdejere nægtede at deltage i udgifterne til de kommunale sprøjter, da de hidtil selv på deres ejendomme havde holdt håndsprøjter som kommunen havde benyttet uden godtgørelse.

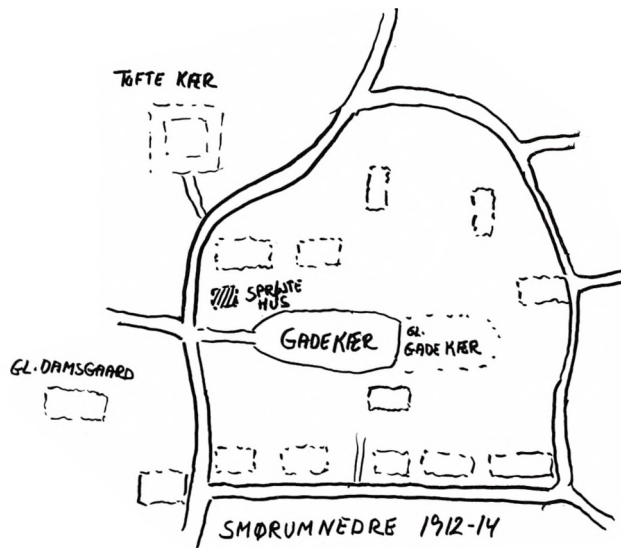
Den 13 dec.1860 kom branddirektionen på besøg og der blev holdt brandsyn over kommunens brandredskaber i Smørumovre. Branddirektionen anbefalede at der blev anskaffet et kar til Hove sprøjte, samt at mandskabet ved sprøjterne blev forsynet med skilte. Det blev tillige anmodet om at der blev anskaffet en ny slange til Edelgavesprøjten.

I 1865 fik Ledøje en ny sprøjte og endelig i maj 1871 fik Smørumovre en ny sprøjte. Nu var alle kommunens landsbyer nå nær Nybølle forsynet med brand-sprøjter og tilsyneladende fungerede alt efter hensigten for vi hører ikke mere om brandsprøjterne.

Sprøjtehusene.

For at bevare og beskytte sprøjterne blev der bygget særskilte huse til disse sprøjter. Der blev bygget fire sprøjtehuse i Ledøje-Smørum. De tre af husene er nedrevet, kun et sprøjtehus er tilbage og det ligger ved gadekæret i Ledøje.

Det begyndte med de to sprøjter som af Tønnes Hansen blev indkøbt i 1859. I oktober 1859 opfordrede han sogneforstanderskabet til at bygge et par sprøjtehuse, således at de to sprøjter kunne opbevares forsvarligt. Imidlertid stod sprøjterne hos de respektive

Tegning: Udført af R. Holm efter forlæg af Carl Rasmussen

brandfogeder i Hove og Smørumnedre.

I april 1860 indhentede sogneforst. oplysninger om opførelsen af sprøjtehusene og indså at det ville koste mellem 160-70 rigsdaler for hver. De forsøgte at opfordre gårdmændene til at afgive husrum til sprøjterne, idet de fortalte at sprøjterne kun fyldte meget lidt. Men som sogneforst. forklarede, så kunne der ikke blive tale om nogen godtgørelse, men opgaven burde ene være baseret på en velvillighed overfor sognet.

Der kom ingen svar på henvendelsen og sogneforst. måtte konstatere at det var besynderligt. Desuden ville sprøjtehusene blive dyrere, da man ikke før havde beregnet omkostningerne ved kørsel af materialerne. Men alle forholdt sig tavse og i begyndelsen af maj samme år gav sogneforst. efter og udbød de to sprøjtehuse til licitation. Det blev tilkendegivet at licitationen på et sprøjtehus i Hove og et i Smørumnedre skulle være indleveret inden kl.2 den 29 maj 1860.

I 1865 fik Ledøje en ny sprøjte men det fremgår ikke om der allerede er et sprøjtehus.

Smørumovre brugte Edelgavesprøjten, der blev opbevaret på Edelgave, men i foråret 1871 blev der bevilget en sprøjte til Smørumovre, der samtidigt fik lov-

Foto: Smørumovre gadekær med sprøjtehuset yderst til venstre.

ning på et sprøjtehus. Og den 20.maj indkom der tre skriftlige tilbud fra borgere i sognet:

Jørgen ChristensenLedøje75 rigsdaler
Lars AndersenSmørumovre . . .75 rigsdaler
Anders Hansen, gårdmand . .Smørumovre . .72 rigsdaler

som ansvarlig bygmester for bygningens opførelse blev valgt Anders Hansen, der som den lavestbydende blev antaget.

Den 28.juni foretoges der syn over det nye sprøjtehus som befandtes at være opført i overensstemmelse med de fremsatte conditioner. Der udbetales derfor til Anders Hansen den accorderede sum 72 rigsdaler. Han blev derefter udnævnt til sprøjtefører.

Eva Gudmund-Højer fra Nybølle oplyser at der omkring 1930 blev opført et sprøjtehus i Nybølle. Og Edith Bjørnson fortæller at hendes far skrædder Rathe i Hove, havde et skilt han skulle bære ved brand, og på skiltet, der var ottekantet, stod » 1.vandbærer«.

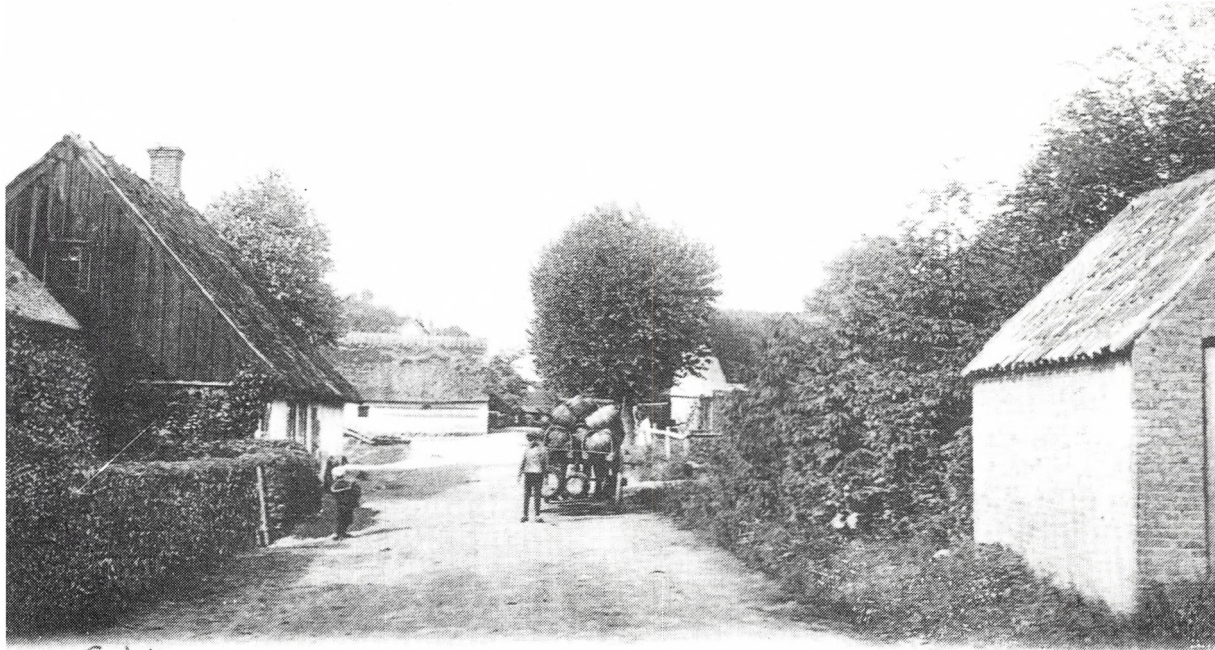
De to sprøjtehus i Smørumovre og Hove blev revet ned omkring 1940-45, mens Smørumnede sprøjtehus blev nedrevet senere. Nybølle sprøjtehus var delvis ødelagt af et hylde træ og forsvandt også. Tilbage står sprøjtehuset i Ledøje og fortæller om en svunden tid, hvor beboerne stadig havde fælles opgaver i landsbyen.

Vand til brandvæsenet

En anden vigtig ting for brandvæsenet var adgangen til vand. Fra gammel tid har landsbyerne haft et lille vandhul i byen. Vandhullet har gennem tiden haft flere benævnelser som vandingsstedet, branddam og det mere romantiske gadekær. Vandhullet blev i ældre tider brugt som vandingssted, hvor byens folk trak deres dyr - heste, køer osv - hen for at vande dem. Men kærret har også været vigtigt for et brandmandskab, der skulle slukke de brande, der opstod i landsbyen.

Disse vandingssteder skulle fra tid til anden oprenses for plantedele, måske henslængte ting osv.. Før udskiftningen af landsbyens jorde i slutningen af 1700-tallet var der tilsyneladende ikke de store problemer med oprensningen af gadekæret, fordi alle boede i landsbyen og alle brugte det som vandingssted. Men efter udskiftningen blev det pludselig et problem, idet udflyttergårdmændene nægtede at deltage i oprensningen af gadekæret, fordi de ikke mere boede i byen og derfor ikke benyttede vandingsstedet.

Også andre omstændigheder kunne give anledning til problemer. I april 1866 indberettede brandinspektør Tønnes Hansen, at provst Stockholm, Ledøje præstegård, havde lade en del vand udgrave fra den såkaldte Lillesø lidt udenfor Ledøje ved vejen til Ballerup.

Ledøje

Nov. 1818

Foto: Ledøje bygade med sprøjtehuset. Det lå hvor der idag er børnehave ved præstegården. Blev senere flyttet til gadekæret.

Lillesø lå op til vejen, men var på tre sider omgivet af præstegårdens jorder. Derfor havde flere præster forsøgt at lægge søen - også kaldet præstesøen - under deres hænder. Den første præst der faldt i unåde hos Ledøjes beboere, var Grundtvig, farbror til N.F.S. Grundtvig. Pastor Grundtvig mente ved udskiftningsforretningen i 1781 at søen burde tildeles ham, da den faktisk lå på præstegårdens jorder. Men Ledøjes gårdmænd holdt fast ved at søen siden Arilds tid havde tilhørt byen og dermed også dens indbygger i fællesskab. Ved udskiftningen blev søen udlagt til landsbyens fællesskab, men præsten og hans byfæller var bleven så forbitret at der voksede et stærkt fjendsskab mellem dem.

Det kom til en konfrontation mellem Grundtvig og en af gårdmændene i Ledøje. En dag da pastor Grundtvig kom gående hen ad landsbygaden fra Ledøje kir-

ke, mødte han en af bymændene. Gårdmanden begyndte at råbe efter præsten, der blev så vred at han hev den sorte præstekjole over hovedet, smed den på jorden og sagde:

»Se, der ligger præsten, men her står manden«. Gårdmanden ønskede ikke et håndgemæng med den store kraftige præst, så han forsvandt ned ad gaden og var væk.

Men Grundtvig glemte aldrig sit uvenskab med Ledøjes beboere og da han døde i 1787 ville han ikke begraves i Ledøje, men blev ført til Smørum og begravet i kirken.

Næsten 100 år efter gentog historien sig med sagen omkring præsten og Lillesø.

Brandinspektør Tønnes Hansen anklagede i et brev til Københavns birk provst Stockholm for at forringe Lillesø, som var udlagt til offentlig vandsted i Ledøje

brandkreds. Der skulle i tilfælde af ildebrand være tilstrækkelig vandstand til afbenyttelse for brandvæsenet.

Foranlediget af brevet ville birket gerne have en udtalelse fra sogneforstanderskabet om provsten havde nogen rettigheder på søen. Myndighederne ønskede også oplysninger om vandstedet først var undergivet offentlig tilsyn i henhold til brandpolitiloven af 2 marts 1861.

Den 3 sept. 1866 gav Tønnes Hansen følgende oplysninger; at Lillesø, der på tre sider var omgivet af præstegårdsjorden og den fjerde side af den såkaldte Aagerupvej eller offentlig byvej, var udlagt til offentlig vandsted for Ledøje by, da jordene i 1781 blev udskiftet. Det blev dermed fastslået at søen ikke var een mands ejendom, men tilhørte hele byen. Desuden var det landsbyens folk, der oprensede og vedligeholdte vandstedet.

Tønnes Hansen forklarede også at byens havde et andet vandsted. Det lå i den modsatte ende af byen og var et ypperligt gadekær, der dog i meget tørre og varme somre tørrede ud.

Nogle dage efter tilstod provst Stockholm at han nu var bekendt med udskiftningsforretningen af 1781 og frafaldt dermed sin påstand om retten til søen. Men han forlangt at der blev sat et flodmål af uvillige mænd, så vandstanden kunne reguleres og flodmålet kunne forebygge forviklinger i fremtiden.

Den 2.maj 1867 meddelte Tønnes Hansen at der nu var sat et flodmål i Lillesø, men at han som brandinspektør ikke var tilfreds og forlangte at sagen blev indbragt for landvæsens kommissionen. Provst Stockholm klagede over at sagen blev drevet videre, når der nu var fastsat et flodmål. Det tog sognerådet til sig og erklærede at sagen om Lillesø var afsluttet. Var det mon fordi provst Stockholm netop da blev valgt til formand for sognerådet?.

Enkelte borgere i kommunen kan stadig huske at der blev holdt brandøvelser ved sprøjtehusene. Og da noget skulle slukkes, gik en del af tiden i en fast rute-fart mellem sprøjtehuset og købmanden.

Ledøje-Smørum kommunale brandvæsen fungerede op til ca.1930, derefter overtog brandbilerne med mere moderne teknik slukningsopgaverne i kommunen.

Kilder:

Forhandlingsbog for Ledøje-Smørum
sogneforstanderskab 1843-1900

Kopibog over udgåede breve

Københavns brandvæsens historie 1921

*Sprøjtehuset i Ledøje 1990.
Foto: Rita Holm*

Kulsukker (*Symphytum Officinale*)

af Frederik Duvald

Kulsukker er en flerårig plante, der i naturen vokser omkring søer og vandgrave. Den kan blive op til 1½ m høj. Navnet har den fået af, at den friske rod er sort som kul udvendig og hvid som sukker indvendig. Planten er høj, grov og hårdfør, med stive hår. En anden repræsentant for samme familie, som dog ikke har kulsukkerens egenskaber, er bl.a. forglemmigøj. Kulsukker har lyserøde eller gulhvide hængende blomster.

Kulsukker har været brugt lige siden oldtiden. Dioscorides skriver om roden, at man kan få et stykke kød, som er skåret over, til at vokse sammen igen ved at koge det sammen med et stykke kulsukker-rod. Denne påstand finder vi genfortalt hos både Henrik Smith og Simon Paulli. Det anbefales at benytte kulsukker-rod til brækkede ben, og til at drage sår sammen. Også rifter, brud eller forvridninger har gavn af kulsukker.

Lægeurternes popularitet stiger og falder. En kort tid kan en vis droge skabe sig en mægtig og ofte uforklarlig efterspørgsel for senere af ligeledes uforklarlige grunde at overlade teten til en anden droge og selv gå i glemmebogen. Og på ny dukke op halvtreds, hundrede år eller måske endnu længere tid efter.

I begyndelsen af 1950-erne indtog netop kulsukker i Sverige første pladsen, blandt den »folkemedicin« som solgtes på apotekerne. Forhandlere af sundhedskost, importerede tonsvis af tørret kulsukker fra Polen. Den anbefalede »recept« lød: »En spiseskefuld kulsukkerpulver røres ud i vand og indtages en gang daglig«.

Det viste sig imidlertid lidt efter lidt, at overdreven brug af kulsukker-rod som medicin på ingen måde var uskadelig. Og nu står kulsukker langt nede på folke-medicinens rangliste.

Jeg vil slutte med en tekst fra et reklameskrift om kulsukker-rod:

» Må jeg præsentere mig. Mit navn er Fyrst kulsukker-rod. Mit mål er verdens erobring. Overalt, hvor jeg kommer i store som små byer og på landet, kurerer jeg folks skrammer og haler giftene ud af organismen.

Jeg har ingen fjender, men et utal af gode venner, som ofte har påtænkt at krone mig til konge i naturens frie verden«.

Litt.: Lægeurter og urte te.
Lægeplanter og trolddomsurter.

Foto: Smørum skole
1910, Lærer J.P.Jørgensen.

I forreste række siddende piger nr. 5 fra v. lærer Jørgensens datter Margrethe.

I baggrunden skimtes Smørumovres sprøjtehus.

Smørum Gl. Skole.

af Rita Holm

Ved at inddrage nyt kildemateriale kan man i flere tilfælde hente nye oplysninger, som giver et mere nuanceret billede af en periode, i dette tilfælde ved opførelsen af Smørum skole i 1860. Der hvor de gamle sogneprotokoller er bevaret findes en righoldig kilde til belysning af lokalhistorien i perioden 1841-1970. Naturligvis må tilgængeligheds regler og klausuler overholdes, men tilbage bliver et spændende materiale.

I de fleste lokalområder er begrebet rytterskoler en veldokumenteret og kendt størrelse, mens den anden form for undervisning/skole, nemlig proprietærskolerne er mere ukendt. Der foreligger flere undersøgelser om rytterskoler velsagtens fordi kildematerialet er mere ensartet og derfor nemmere at gå til. De ca.240 rytterskoler, der blev bygget i Danmark, var ofte bygget og indrettet på samme måde. Rytterskolernes lærere var også temmeligt ens lønnet og oplysninger-

ne om de kgl.rytterskoler var også samlet og bevaret på kun få steder.

Rytterskolerne blev bygget ca.1720-24 til fæstebøndernes børn på de kgl.rytterdistrikter. Men allerede fra 1739 kom en ny skolelov, der påbød at alle børn i Danmark skulle undervises og der skulle indrettes skoler for børnene.

De fleste af de nye skoler blev oprettet af de mange godsejere, der navnlig på Sjælland, ejede al jord og som havde bortfæstet gårdene, husene og jorden til bønder og husmænd. Disse godsejere kom til at stå for oprettelse af skoler på deres jorde og disse skoler blev omtalt som proprietærskolerne. Når vi ikke kender så meget til disse skoler skyldes det at kildematerialet er temmeligt uoverskueligt og ofte er materialet for den enkelte skole bortkommet.

En proprietærskole.

Smørum skole var en proprietærskole modsat Ledøje skole, der var en kgl.rytterskole. Smørum skole blev oprettet i 1741 og blev administreret af sognets

største jordbesiddere, hvilket i de første 20 år fra 1741 til 1762 var Vartov Hospital i København. Men gennem mageskifte med Kronen blev Edelgave sognets største jordbesidder i 1762 og Smørum skole kom således under administration af Edelgaves godsejere. Godsejerens opgave bestod i at indkræve det beløb som ad lovgivningens vej var pålignet sognets godsejere i forhold til den jord de ejede i sognet. Smørum sogn havde fire jordbesiddere som betalte til skolen. Edelgaves godsejere havde også - som den største jordbesidder - rettigheden til at ansætte skolelæreren ved Smørum skole.

Skolen kom antagelig under Ledøje-Smørums administration ved den nye skolelov fra 1814. Fra 1801-1850 steg befolkningstallet i Smørum sogn fra 672-915 personer. Skolens udvikling fulgte ikke det stigende børnetal, men fra omkring 1830 oprettede Karen Tarp, uddannet lærerinde, en privat skole for piger i sit hus i Smørumovre. En del af de skolesøgende børn søgte hendes undervisning og belastede derfor ikke Smørum skole.

Problemerne omkring den overfyldte skole blev dog stadig større og den 7 marts 1856 holdtes der på Edelgave et møde angående en skrivelse fra Direktionen for Smørum herreds skolevæsen. Det fremgik på mødet at der burde foretages nogle forandringer i kommunens to skoler. Anledningen var loven om at der skulle være mindst 50 kubikfod rum i skolestuen for hvert barn, der opholdt sig samtidigt i skolestuen.

Den 30. april samme år blev Smørum skolestue opmålt til 2808 kubikfod rum eller med andre ord blev skolestuen fundet egnet til at undervise 56 børn samtidigt.

Af Smørum skoles dagbog kan vi se at antallet af undervisningspligtige børn pr. 1.jan.1856 var:

I ældste klasse	dreng	25	piger	32	i alt	57
nyeste klasse	dreng	38	piger	25	i alt	63
i alt		dreng	63	piger	57	i alt 120

Disse 120 børn blev undervist af kun een lærer.

Ved at inddrage et rum mere i Smørum skole kunne rumkapaciteten øges med 1376 kubikfod, hvilket gav mulighed for at undervise 30 børn mere. I Ledøje rytterskole havde man 4322 kubikfod til 40 elever, hvilket gav ca.87 kubikfod rum eller luft mod 50 kubikfod pr.elev i Smørum skole, hvis 56 børn blev undervist samtidigt i den ene skolestue. Men der var 120 undervisningspligtige i Smørum sogn og da der yderligere kom nye bestemmelser om at der i hver skole skulle indrettes en forstue, der var 1/10 af skolestue, forværredes situationen i Smørum skole.

En måned efter kom der en ny skrivelse fra skoledirektionen, hvori man ønskede oplysninger om hvordan man havde løst problemet med det store børnetal i Smørum skole, idet man mente at det var nødvendigt

Foto: Smørum skole 1917, muligvis det gamle skolehus fra før 1860 i baggrunden.

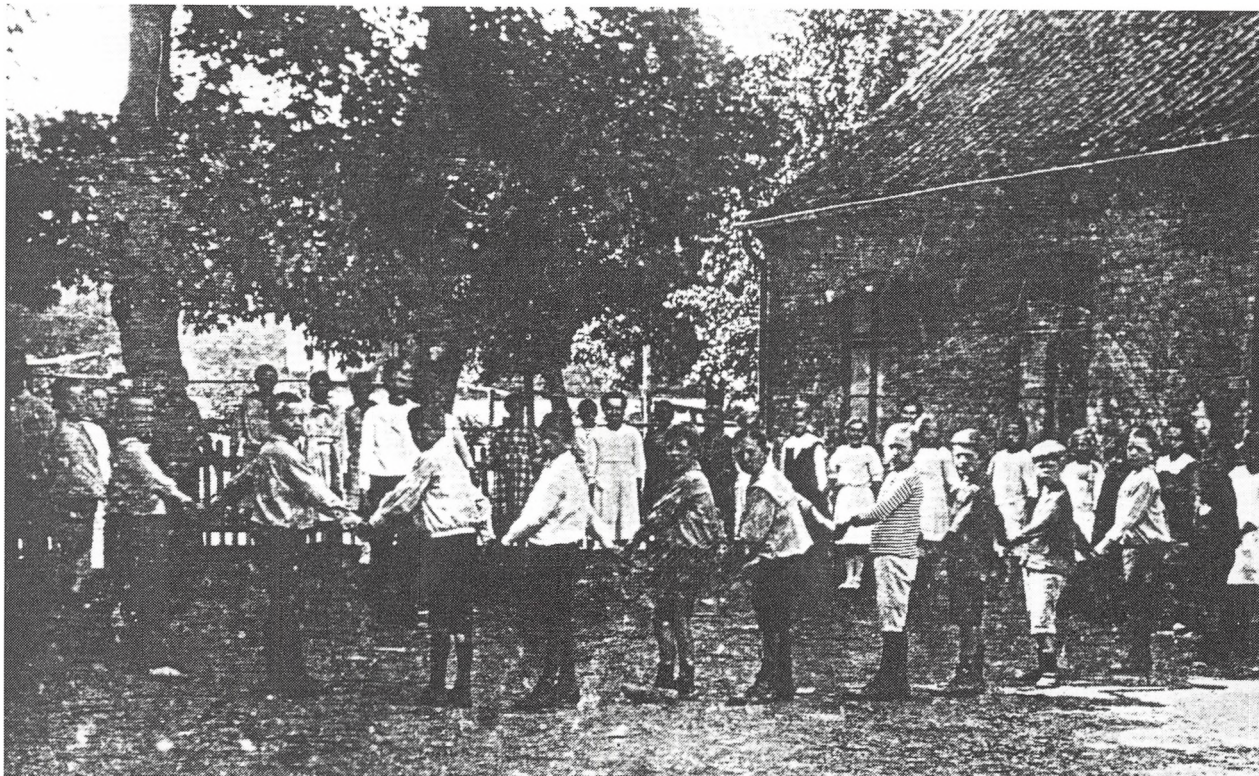

Foto: Skolebørn på lege- og gymnastikpladsen ca. 1910.

at ansætte en anden-lærer. Samtidigt oplyste skoledirektionen at man nu havde fået nye direktiver, hvoraf det fremgik at der fremover skulle være 98 kubikfod rum for hvert barn i skolestuen.

I december 1856 skrev skoledirektionen at man ønskede en opgørelse inden udgangen af 1857 over de udgifter som kommunen vil foretage i forbindelse med Smørum skole.

Samme år fik skolefonden den 8 marts nye vedtægter som gav mulighed for at søge understøttelse til særlige formål. Sogneforstanderskabet søgte fonden om hjælp til at påbegynde en håndgerningsskole for piger, men efter skolefondens love skulle kommunen først opgive antallet af piger, der skulle undervises, derefter hvor mange penge kommunen selv ville bruge til samme. Derefter blev der tavshed om håndgerningskolen.

De store problemer omkring Smørum skole var stadig

uløste i 1859, da man indkaldte til et ekstra møde, for at forhandle om en anden-lærer til Smørum skole. I den gamle skole var der kun bolig til een lærer og skulle der antages en lærer mere, måtte der også anskaffes en bolig mere.

På mødet besluttede man at bygge en ny skole i Smørumovre. Allerede i august 1859 fremlagde man en tegning og et overslag over udgifterne til opførelsen af skolebygningen.

I bygningen skulle indrettes to skolestuer og to boliger til henholdsvis førstelæreren og andenlæreren. Overslaget lød således:

1. tømmermaterialer og arbejdsløn	138	rigsdaler
2. murermateriale, dog ikke tagsten og arbejdsløn	1.430	rigsdaler
3. snedkerarbejdet og materialer	278	rigsdaler
4. smedearbejdet	76	rigsdaler
5. malerarbejdet	89	rigsdaler
6. glarmesterarbejdet	32	rigsdaler
<hr/>		
i alt	3.286	rigsdaler

Foto: Smørum Skole da kommunen havde til huse i bygningen 1959-81

Nu skulle man så tro at de bare kunne gå igang, men først skulle skolekommissionen godkende projektet. Dernæst skulle der lånes til at bygge for. Og det var åbenbart ikke så nemt. Kommunen søgte om lån i Roskilde sparekasse, men den 2. februar 1860 fik Ledøje-Smørum et afslag fra sparekassen, man så sig ikke istand til at udrede det omtalte lån på 4.000 rigsdaler, som sogneforstanderne var blevet enige om. Derefter søgte kommunen skoledirektionen om de havde mulighed for at udrede beløbet. Men også skoledirektionen måtte sig nej til et lån. Nu var gode råd dyre, hvorfra skulle man få pengene til den tiltrængte bygning.

På det første møde efter det sidste afslag erklærede formanden godsejer Tutein, at han ville lade skolen opfører for egen regning og betale alle omkostninger ved opførelsen af Smørum skole efter de tegninger,

der forelå fra tømmermester Hansen og murermester Jochumsen. Dog betingede han sig at både Ledøje og Smørum sogne mod betaling skulle udføre alle kørsler, nemlig af mursten, tømmer, grus, kalk, grundsten, vand og alle andre materialerkørsler. Fragten for disse materialer bestemmes forud. Tutein tænkte åbenbart at på den måde kunne sognene få det fulde udbytte og beboerne selv tjene lidt ekstra.

Skolens indvielse.

Den 15. maj 1860 holdt man et møde i Smørum skole kl.5 om eftermiddagen for at bestemme, hvor den nye gymnastikplads skulle anlægges. Desuden var det meningen at det gamle skolehus skulle indrettes med de første to fag mod vest til andenlærerens brændsel samt svinesti. De næste to fag til første-

læreren brændsel og fem fag blev indrettet til stald for to heste, fem køer samt forderlo. Der blev også plads til to fag tærskelo og tre fag lade. Kommunen tilbød selv at bekoste indretningen at det gamle skolehus. Til lærerembedet hørte en stor have samt nogle tønder land, hvor der efter krigens blev bygget flere lærerboligere.

Den nye skolebygning skulle anlægges på den gamle gymnastikplads og den gamle stald som hørte til skolen, skulle rives ned og en ny gymnastikplads anlægges på stedet.

Den 2.oktober kunne så endelig provst Boesen fra Gentofte indvie skolen i overværelse af stiftamtmanden, godsejer Tutein og sogneforstanderskabet. En del af skoledistriktets fædre og mødre var også tilstede. Den påfølgende dag begyndte undervisningen i skolen, men der var endnu ikke ansat en andenlærer. Sogneforstanderskabet skrev til skoledirektionen om ikke det var muligt at overlade til godsejer Tutein at antage den første lærer til den nye skole. Det havde skoledirektionen intet imod, når ellers alle forskrifter - en dygtig, duelig osv - blev overholdt. Den 8.november samme år antog Tutein en ung seminarist

Florran Valdemar Køje fra Jonstrup seminar. Den nye lærer fik også til opgave at spille på orgel i Smørum kirke.

Smørum Gl. Skole

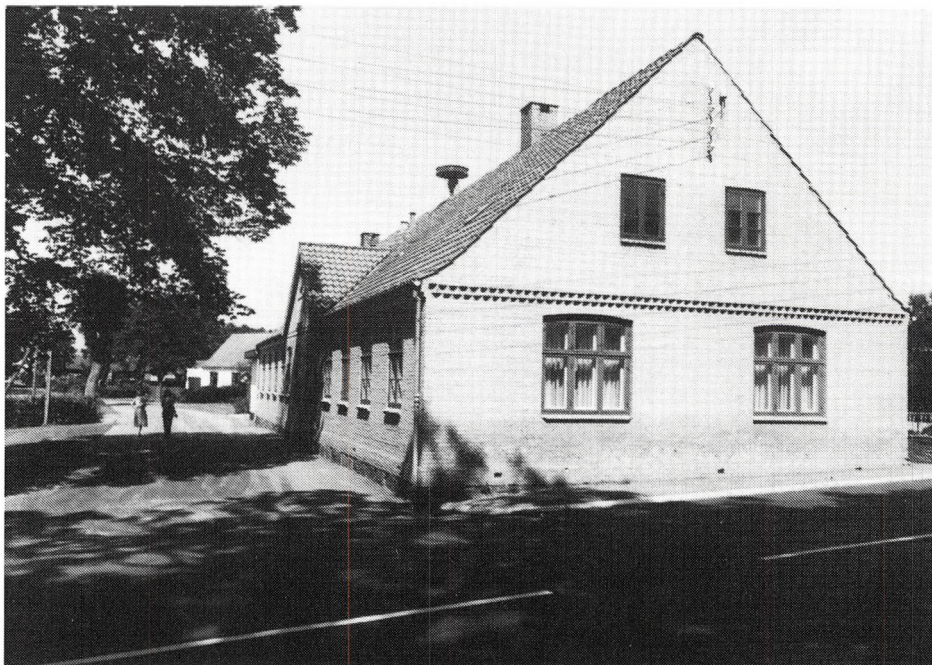
Smørum skole fungerede indtil 1959, hvor den nye centralskole - Søagerskolen - blev indviet. Derefter flyttede Ledøje-Smørum sogneråd ind i bygningen, hvor den kommunale administration forblev indtil 1981. Aministrationen flyttede samme år til det nybyggede Rådhus, og Ledøje-Smørum Lokalhistoriske Arkiv flyttede derefter ind i en del af lokalerne.

Den store sal i Smørum Gl. Skole bruges idag af mange foreninger og i resten af huset finder vi materiale om kommunens historie, fordelt i Lokalsamlingen og Lokalhistorisk Arkiv.

Kilder:

Ledøje-Smørum sogneråds forhandlingsprotokol 1843-1970
Kopibog over udgået breve

Smørum Gl. Skole 1982

Arkivet

af Rita Holm

Vi har i år modtaget den glædelige nyhed, at Ledøje-Smørum kommune har bevilget et beløb til indkøb af et EDB-program specielt skabt til de lokalhistoriske arkiver i Danmark. Arkivet har gennem nogle år sparet op til en computer og håber senere at få råd til en printer. Vi kunne have brugt et færdigt program til registrering, men da vi har tusindvis af oplysninger og navne, vi skal finde frem til, hvilket program skulle vi bruge og kunne det tilfredsstillende vores behov?.

Med det særlige program »Arkibas«, har vi nu en mulighed for hurtigt og effektivt at kunne betjene de mange besøgende, der kommer på arkivet for at lede efter deres slægt eller de mange nye tilflytter, som gerne vil have oplysninger om deres ejendom eller stedet, hvor de bor.

Vi får nu et program, det samme som bruges på andre arkiver, hvilket vil sige at vi kan yde den samme service, som andre arkiver i Danmark. Udover det kan vi nu bedre deltage i Lask-projektet i Storkøbenhavn, hvor alle lokalarkiver arbejder sammen om at skabe en database til glæde for forskningen og for de enkelte arkiver.

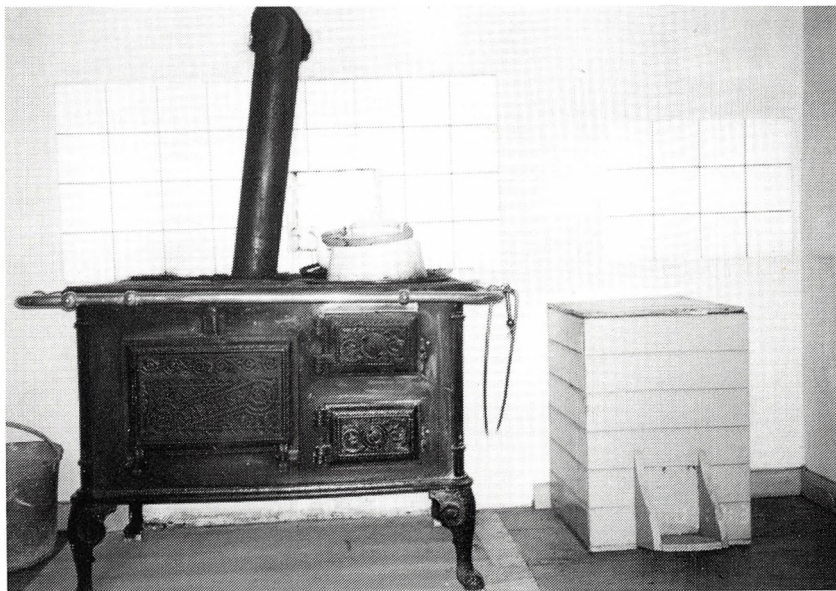
Vi får ofte stillet det spørgsmål: Hvorfor har i ikke det

eller det, det har de på arkiverne i Jylland. Eller der siges: Det troede jeg man havde på alle arkiver. Til disse spørgsmål må vi hvergang svare, at det er et spørgsmål om bevillinger, et spørgsmål om hvad der prioriteres i de forskellige kommuner. Med bevillingen af de 30.000 kr. til indkøb af EDB-programmet føler vi at man påskønner og interesserer sig for det arbejde, der udføres i Ledøje-Smørum lokalhistoriske arkiv.

Vi har igen i år modtaget mange afleveringer som arkivets flittige medarbejdere er igang med at registrere. Knud Erik Hansen arbejder stadig på oversættelse og EDB-registrering af ejerne på alle ejendomme i de fire landsbyer i Smørum sogn fra 1844-1930. Et stort og vanskeligt arbejde. Registreringen af ejere på alle ejendomme i Ledøje foreligger nu i en bog som kan ses på arkivet.

Lokalsamlingen

Også til lokalsamlingen er der i år afleveret mange fine genstande. Her skal især omtales den store samling af smedeværktøj som Vagn Christensen har overladt os fra Smørum Smedie. Endvidere har Inger Fischer og Mogens Hansen skænket lokalsamlingen flere unikke genstande. De mange effekter som lokalsamlingen modtager kan ses i vekslende udstillinger i udstillingslokalerne i Smørum Gl.Skole.

*Skebjerggaard's køkken 1993.
Foto: Rita Holm*

Register til artikler i medlemsbladet og Års- skrift for Ledøje- Smørum Historisk Fore- ning og Arkiv.

udarbejdet af Rita Holm:

- 1979** Blad nr. 1:
side 4: Bidrag til husmandshistorien i
Ledøje (Rita Holm)
» 8: En skiftesag (Else Herrmann)

- Blad nr. 2:
side 8: Smørum herreds segl (Lone
Brüsch)
» 10: Rigsdagsmand Niels Andersen,
Gammeldamsgaard.
» 12: »En hyldest til Smørumnedre«,
sang (N.O. Riis-Nielsen)
» 14: Gravhøjen i Hove, sang (Rita
Holm)

- 1980** Blad nr.2:
side 1: Oplæg til kommuneplanlægning-
en (Lone Brüsch)
» 11: Gamle Axel (N.O. Riis-Nielsen)

- 1981** Blad nr.1:
side 13: En Vartovbonde i Smørumovre
(Rita Holm)
» 18: En landsbydegns erindringer
(F.Herrmann)

- Blad nr.2:
side 11: Da Ryttergaarden brændte i 1740
(Rita Holm)
15: Stednavne (N.O. Riis-Nielsen)

- Blad nr.3:
side 11: Hvorfor navnet Flodvejen? (N.O.
Riis-Nielsen)
» 15: Rytterskolerne - 260 år (O.Holm
fred)

- 1982** Blad nr.1:
side 1: 10-årsjubilæum (Vilhelm Nielsen)

- » 20: Smørum gamle skole (N. Poulin
Nielsen)
» 26: Visitats i Ledøje-Smørum pastorat
1805
» 28: En luftsejlad i 1806 (Lone
Brüsch)

- Blad nr.2:
side 13: Udgravning af Tysmosegaard
(Rita og Erik Holm)
» 16: Smørum kirkegård (K.Fauk)

- Blad nr.3:
side 2: En gammel skik (Else Herrmann)
» 4: Missionshus i Nybølle i 50 år (Fre-
derik G. Sørensen)
» 6: Jul, uddrag af Margrethe Nørre-
gaards erindringer.

- 1983** Blad nr. 1:
side 14: Om forsamlinger og mormoner
(Bent Eggert)
» 18: Alterdugen i Smørum kirke (N.
Poulin Nielsen)

- Blad nr. 2:
side 3: Grundtvig-slægtens tilknytning til
Ledøje-Smørum (F.L. Fauk)
» 8: Ledøje Borger- og grundejerfore-
ning (Anne Marie Kyed Pedersen)
» 10: Mindepladen i Smørum kirke-
gårdsmur (N. Poulin Nielsen)
» 12: Historien om en ko med træben,
sang (Kathe Jepp Andersen)
» 15: Egenshistoriens flittige forsker
(Kirsten Fauk)
» 18: Et gadekær (Sv. Pødenphant)

- Blad nr.3:
side 2: Billedsten og Skt.Hans kors (A.M.
Kyed Pedersen)
» 6: Krigens spor i vort sogn (Bent
Eggert)
» 8: Af juletræets historie (Povl Abra-
hamsen)
» 11: Ved sølverbrudefærden i Ledøje,
sang
» 12: Hans Jacobsen, Porsebakken,
fortæller (F.L. Fauk)

- 1984** Blad nr.1:
 side 5: Fra en gammel,der er født i Smørum, og som mindes (Ella Rosenholm)
 » 10: Fastelavn. Jens Smørum og Margrethe Nørregaards erindringer.
 » 13: Folkesagn og myter (Rita Holm)
 » 14: Valg-extra 1884 (Bent Eggert)
 » 18: For 10 år siden - selvstændighedskampen, sang

- Blad nr.2:
 side 1: Et trist mindesmærke (P.C. Thüchsen)
 » 3: Da vejen sank i Ammetoftemosen (Bertel Petersen)
 » 6: Dagbog 1743-1963 (Kirsten Faulk)
 » 10: Det løber rundt, sang
 » 13: Historier fra Smørum kro (Bent Eggert)

- Blad nr.3:
 side 1: Lucia-optog (Jens Jørgen Nygaard)
 » 2: Vejen til toget (Vilhelm Nielsen)
 » 4: Lidt om vand-og vindmøller ved Hove Møllegaard (Bent Eggert)
 » 9: Edelgaves brand 1782, sang
 12: Husnumre er en praktisk forordning (Chris Parø)

- 1985** Blad nr.1:
 side 3: Smørumovrefundet (Rita Holm)
 » 8: Det er et Sørens år i år, sang
 » 9: Ledøje planteskole, Kongens plantage 1763-1852 (Kirsten Faulk)
 » 13: Befolkningen på Alheden (Kirsten Faulk)
 » 14: Fastelavnsskikke (Kirsten Petersen)
 » 16: Sagn fra Hove Mølle (J.P. Jørgensen)

Særunummer - 5.maj 1985

- side 3: Om morgenen den 9.april 1940 (Bertel Pedersen)
 » 11: Våbenedkastninger i Ledøje-Smørum kommune under 2.verdenskrig (N.O.Riis-Nielsen)
 » 20: Krigens spor i vort sogn (Bent

- Eggert)
 » 22: Hvordan jeg oplevede tiden fra d.19 sep.'44-5.maj '45 (Peter Jørgensen)

- Blad nr.2
 side 2: Ledøje 1923-30 (Ella Jeppesen)
 » 10: Præstens udflugt til Tivoli, sang
 » 11: Kongens plantage i Ledøje og Plantagegaarden (Bent Eggert)

- Blad nr.3:
 side 2: Relieffibula fra Hove Mølle (Anne Preisler)
 » 3: Om herredsfoged Knud Worm (N. Poulin Nielsen)
 » 7: Ved sognerådsskiftet 1913, sang
 » 8: En skole i en landsby (Annemarie Ejbye)
 » 13: Julestadsen (Povl Abrahamsen)
 » 15: Kultusminister, provst A.S. Hansen (Kirsten Faulk)

- 1986** Blad nr.1:
 side 1: Kyndelmisse (Skalk 1978, nr.1)
 » 2: Foreningsnyt
 » 3: Formandens beretning for 1985
 » 4: Jens Smørum 1891-1976
 » 8: Årsberetning for Arkivet 1985
 » 10: To guldringe (Ude og Hjemme 1878-79)
 » 12: Jens Bindsbøll, Ledøje 1707-1830 (Kirsten Faulk)

- Blad nr.2:
 side 1: Maleriudstilling, lørdag d. 30. aug.1986
 » 2: »De Svenske Grave« på Smørumnedre mark (J.P. Jørgensen)
 » 6: Nyt fra arkæologigruppen (Rita Holm)
 » 8: Gravens vellugt (Skalk 1981)

- Blad nr.3:
 side 1: Københavnsegnens 800 års fødselsdag
 » 2: Høj matr.13a,Ledøje (Nationalmuseet)
 » 3: Julens overtro (Jul i gamle dage)
 » 5: Nybøllesangen
 » 6: Nytår, Edelgave, 1.jan.1945 (Axel

- » 12: Petri
Ledøje som Rytterdistrikt (Ballervad Måløv Avis)
- 1987** Blad nr.1:
side 5: Statsministeren fra Ledøje-Smørum (F.L. Faulk)
» 11: Den skikkelige Mads i Sørup (Villads Villadsen)
- Blad nr.2:
side 1: Den ufuldendte historie (Kirsten Faulk)
» 2: Smeden i Ledøje, Peter Nielsen (Smedeforeningen)
» 6: Nyt fra arkæologigruppen
» 8: Mig - og mit tog (Ove Riis-Nielsen)
» 15: Oh - Hvilken gyselig ende (Rita Holm, BMA, 1981)
» 16: Ledøje-Smørum sangen (F.L.Faulk)
- Blad nr.3:
side 1: Folk spørger (Jørn Piø)
» 3: Herskabs-stuepige på Edelgave (F.L.Faulk)
» 10: Oldtidsfund i Lille Smørum (Bertel Pedersen)
» 12: Forsvundne skove i Københavns amt (Bent Holsøe)
» 14: Lidt om Trippendals galge (A.Fang - P.C.Tüchsen)
» 16: Efter alle julemærker at dømme (Povl Abrahamsen)
- 1988** Blad nr.1:
side 4: Smørumnedre vandværk 1910-1969
» 6: Den gamle tingvej (Valdemar Møller)
» 10: Guldbryllup i Nybølle og Smørum
» 12: Hove 1786-1986 (Tørveskærseggen)
» 15: Sang til lærer Andreas Støys 25-års jubilæum
» 16: Smørum kirkes orgel (Kirsten Faulk)
- Blad nr. 2:
side 1: Skolehistorisk kildemateriale i »Breve til amtmanden« (Rita Holm)
- » 9: Jul i Smørum (Rita Holm)
» 14: Hvem bar barnet? (Rita Holm)
- 1989** Årsskrift for Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv:
» 4: Barndomserindringer fra Tysmosegård (Eva Friis)
» 11: Skolelærerens have i Smørum 1828 (Rita Holm)
» 21: Skolelærere i Ledøje og Hoveskoler (Poulin Nielsen)
» 28: Ledøje-Smørum Biblioteks start (Rita Holm)
» 31: Arkivet (Rita Holm)
» 31: Lokalsamlingen (Rita Holm)
» 32: Arkæologi (Københavns Amt)
- 1990** Årsskrift for Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv:
side 4: Skolelærere i Smørum skole (Poulin Nielsen)
» 10: Skarpretteren i Københavns Amt (Rita Holm)
» 15: En blodig tragedie i Smørumnedre (Rita Holm)
» 19: Barndomserindringer fra Tysmosegård (Eva Friis)
» 26: Kvindeforeningen i Smørum - ca.1930 (Rita Holm)
» 29: Arkæologi (Københavns Amt)
» 33: Lokalsamlingen (Rita Holm)
» 33: Arkivet (Rita Holm)
» 34: Sengehalm var en god forretning (Jens A.Pedersen)
- 1991** Årsskrift for Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv:
side 4: Kærhavegård fra 1948-1958 (Th.Sørensen)
» 6: Ledøje Forsamlingshus 1904-1954 (Rita Holm)
» 26: Barndommens lyksagelighed (Torben Mygdal-Meyer)
» 30: Kwans udbredelse i Norden (Frederik Duvald)
» 31: Rytterkær, en gravplads (Jens Henrik Jønsson)
» 37: Arkivet (Rita Holm)
» 38: Lokalsamling (Rita Holm)

1992 Årsskrift for Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv:

- side 4: Livet i Ledøje Præstegård 1797-1830 (Kirsten Fauk)
- » 9: Smørum kro - en kgl. privilegeret kro (Rita Holm)
- » 16: Omkring frk. Nielsen (Lisbeth Djernæs)
- » 25: Ledøje kirke (Rita Holm)
- » 28: Martha Christensens erindringer (Rita Holm)
- » 30: Humle (Frederik Duvald)
- » 31: Vikingetidens knivsmede i Smørum (Henriette Lyngstrøm)
- » 38: Arkæologiske udgravninger (Københavns Amt)
- » 40: Lokalthistorisk Arkiv (Rita Holm)
- » 40: Lokalsamlingen (Rita Holm)

1993 Årsskrift for Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv:

- side 4: Barndoms minder (Lisbeth Djerne)
- » 9: Om hundrede år er (Knud Erik Hansen)
- » 11: Mit levnedsløb (Niels Poulin Nielsen)
- » 18: Landsbysmeden (Rita Holm)
- » 25: Lavendel (Frederik Duvald)
- » 26: Sten og sten er (Jens Henrik Jønsson)
- » 30: Søager - en oldtidsboplads (Eliza Fønnesbech-Sandberg)
- » 41: Arkivet (Rita Holm)
- » 42: Lokalsamlingen (Rita Holm)

Sponsorer:

Ejendomsmægler Viggo Axelsen
Golfcentret
Lille Smørum Krydderurter
ABC-Tryk
Ledøje-Smørum kommune
Lilly Olesen, Hove

